

ეროვნული გაზეთი

№ 4

მრ. ზრდილთაძის. — აპრილი

ბ. ტახბაგი

1911

მინაარსი.

I — იესო უღაბროში, — სურ. კრამსკოისა	1
II — გაზაფხული — ლექსი ა. შანშიაშვილისა	3
III — მესამე, — საადღეა მოთხრობა კუჩიშვილისა (თარგმანი) კაკი შავაფასი	4
IV — გუგული, — ვახუშტისა	12
V — მოღის, — ლექსი გ. ქუჩიშვილისა	22
VI — მთის წყარო, — გ. ქუჩიშვილისა	24
VII — საუკეთესო საჩუქარი, — ა. ჩარსკისა (თარგმანი) კკ. სსათიანისა	27
VIII — გაზაფხული, — ლექსი დ. ელიაშვილისა	35
IX — დილა, — ლექსი ბაბიანიანისა	37
X — ძუნწი მდიდარი და დალაქი, — (იგავი) ა. შირიანისა	38
XI — მიწის ძვრა თურქესტანში, — ა. კადატოვიშვილისა	40
XII — თეთრი სამოსელი, — (ზღაპარი) თარგმანი იტსი	43
XIII — ვახტანგ ორბელიანი, — ა. ხახანაშვილისა	48
XIV — ქიმია, წყალი — ზოდ ბერისა (თარგმანი) ნ. დამაყურისა	57
XV — გასართობი: რებუსი და ახსნა	64

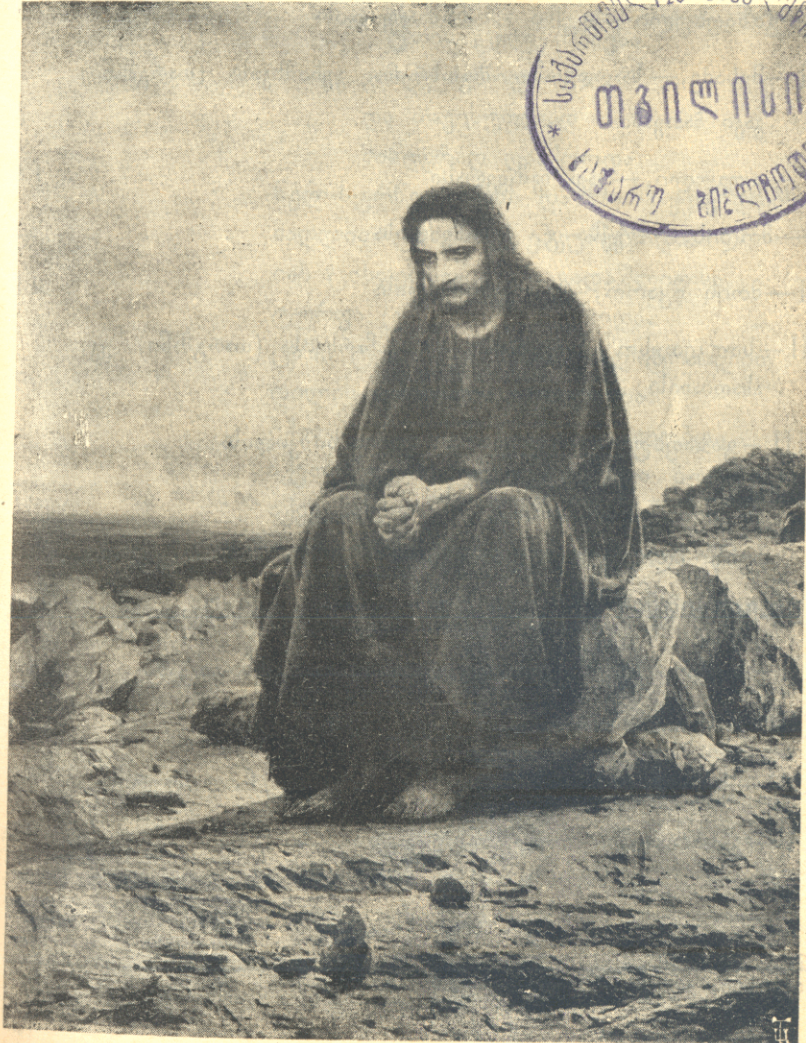
ნაპაღუღი

საქმეაწვილთ შუგნალი

წელიწადი მეფვიდე.

აპრილი, 1911 წ.

იესო უღაბნოში, — სურ. კრამსკოისა.

შ ი ნ ა ა რ ს ი .

I — იესო უდაბნოში, — სურ. კრამსკაისა	1
II — გაზაფხული — ლექსი ა. შანშიაშვილის	3
III — მესამე, — სვადდგომო მოთხრობა კუჩიშვილისა (თარგმანი) კაკი ზაზაშვილი	4
IV — გუგული, — ფაჟა ფშაველასი	12
V — მოდის, — ლექსი გ. ქუჩიშვილისა	22
VI — მთის წყარო, — გ. ქუჩიშვილისა	24
VII — საუკეთესო საჩუქარი, — ა. ჩარსკვისა (თარგმანი) კბ. სსათიანის	27
VIII — გაზაფხული, — ლექსი დ. ელიაშვილისა	35
IX — დილა, — ლექსი ბაბიანიასი	37
X — ძუნწი მდიდარი და დალაქი, — (იგავი) ა. შირიანისა	38
XI — მიწის ძვრა თურქესტანში, — ა. კალატაშვილისა	40
XII — თეთრი სამოსელი, — (ზღაპარი) თარგმანი იტასი	43
XIII — ვახტანგ ორბელიანი, — ა. სხანაშვილისა	48
XIV — ქიმია, წყალი — ზღაპ ბერისა (თარგმანი) ნ. ლომაურისა	57
XV — გასართობი: რებუსი და ახსნა	64

გაზაფხული.

მთის ცელქ ნიაგსა
გაჰღვიძებოდა
და თავისუფლად
მინდვრად დაჰქროდა.

ნელ-სურნელოვანს და ნორჩ ყვავილებსა
მალლით ცის ნამი ეპკურებოდა;
იას ცისფერსა, გულ გადაშლილსა,
ტურფა ცისკარი ელიმებოდა.
ცაში ტოროლა ფრთხრიალ-ტრიალით
დილის განთიადს ეგებებოდა.
იქით ფერდობში შაშვი ჰგალობდა,
აქეთ წყლის პირად ჰკვნესდა ბუღბუღი;
იქვე მახლობლად მთის ნაკადული
ტყისკენ მიხტოდა გამაღებული.

ა. შანშიაშვილი.

მესაუბე.

სადაღვომო მოთხრობა.

(თარგმანი)

ატარა სამაზრო ქალაქ №-ის ერთ ერთ სანოვაგეთა სავაქრო დუქანში ხალხი ბუზივით ირეოდა. პატრონს და მისს ორ ნოქარს ერთის წუთის მოსვენებაც კი არა ჰქონდათ და განუწყვეტლივ ციბრუტივითა ტრიალებდნენ, რათა თვითეული მყიდველი ღროზედ დაეკმაყოფილებინათ.

დიდ შაბათის საღამო იყო. ყველა ჩქარობდა, რაც შეიძლება, მალე დაემთავრებინა თავისი საქმე, რათა მოესწრო დაწმენდილ-დასუფთავებულ ტანისამოსის ჩაცმა და საყდარში წასვლა.

სხვა მყიდველთა შორის ერთ კიდეში იდგა ახალ-გაზრდა, ძალიან უბრალოდ ჩაცმული ქალი და მოთმინებით ელოდებოდა თავისს რიგს.

ნოქარმა არა ერთხელ გადაავლო აღმაცრივ თვალი და არა ერთხელ მიახალა ჩვეულებრივი:

„რას ინებებთ?“

მაგრამ გაიგონა თუ არა პასუხად:

— ორი გირვანქა ფქვილი, ნახევარ გირვანქა ერბო და ერთი გირვანქა ფხვნილი შაქარი,

მკვახედ მიუგო:

— ამსაათში! — და საქონელს ისევ სხვა მყიდველებს აძლევდა, რომლებიც უფრო ბევრსა თხოულობდნენ.

სადაღ ჩაცმული ქალი არ ჯავრობდა. გაჭირვებამ უკვე ასწავლა სკოდნოდა თავისი ადგილი, და პასუხი არ გაეცა, როცა უსამართლოდ ექცეოდნენ.

ბოლოს, როგორც იყო, მიაქციეს იმასაც ყურადღება. დააკმაყოფილეს თუ არა, ქალმა გააშურა შინისაკენ. მისი პაწაწა ბავშვები მარტო იყვნენ სახლში. ვაი თუ შეეშინდათ რისამე?

სამაზრო ქალაქის ქუჩები ერთბაშად გამოცოცხლდა. წამ და უწუმ მიეშურებოდნენ ჯგუფ-ჯგუფად სოფლელი გლეხები, რომლებიც საყიდლოდ ჩამოსულიყვნენ. ირეოდნენ დედაკაცები პატარა კოლოფებით და ბოხჩებით ხელში.

არა სასიხარულო გრძნობით მიიჩქაროდა შინისაკენ ახალგაზრდა ქალი. მისი, საზოგადოდ შევიწროებული ცხოვრება, სწორედ ახლა, როცა მოატანა ქრისტეს ბრწყინვალე აღდგომამ, უფრო სამძიმო შეიქმნა და აუტანელ, საშინელ ტვირთად დააწვა სუსტ ქალს.

მისმა ქმარმა, საქონლის მატარებლის მემანქანემ, აგერ მესამე წელია, რაც თავი მოიკლა და დასტოვა ამ ქვეყნად ორის პაწაწა ბავშვით, ყოველგვარ საცხოვრებელ საღსარს მოკლებული.

არც მუდამ ყვირალა და ლოთ ქმართან გაუტარებია ტკბილი დღეები, მაგრამ მაშინ ცოტა რამ მაინც მოჰყვებოდა ხელში ოჯახისათვის. მისი შვილები ყოველ-დღე მაძღრები მაინც იყვნენ და თბილ ოთახშიაც იხსდნენ. პატარების კეთილ-დღეობას ყიდულობდა შეუშრობელ ცრემლებით და დამცირებით ლოთის ქმრის წინაშე, რომელსაც რაიმე ეშმაკობი-

თა და მოხერხებით თუ დასცინცლოვდა ხოლმე ფულს ათჯანისათვის საჭიროებისათვის.

მაგრამ ყოველსავე ამას ადგილად იტანდა, ოღონდ-კი ბავშვებს არ მოშინოდათ.

ქმრის სიკვდილს შემდეგ, რკინის გზის კასიდან მისცეს ცოტაოდენი თანხა, რომლითაც სცხოვრობდა პირველ ხანსა.

შემდეგ, როცა შეატყო, რომ ეს თანხაც მალე სულ გამოეცლებოდა ხელიდან, დიდის ვაი-ვაგლახით იშოვა გადამწერის ადგილი ერთ ნოტარიუსთან, საიდანაც თვიურად 15 მან. იღებდა

წინანდელ ფულიდან დარჩა 100 მანეთამდე. ამ ფულს აკლებდა თვე და თვე თითო თუმანს, უმატებდა თავის ჯახაგირს და გაჭირებით სცხოვრობდა თითქმის მთელი ერთი წელიწადი.

უცებ, სწორედ ყველიერის კვირას დაითხოვეს სამსახურიდან და მისი ადგილი ნოტარიუსმა თავისს ძმის-წულს მისცა.

ახალგაზრდა ქალი ხელ-ახლა შეუდგა ცდას, თხოვნას, მაგრამ აქამდე ვერაფერი ადგილი იშოვა,—არც იმოდენა სწავლა ჰქონდა, არ იცოდა ენები, ანგარიში და, აბა, რა ადგილი შეეძლოთ მიეცათ მისთვის?!

სიამოვნებით წავიდოდა და დადგებოდა საღმე დიდ ქალაქში ოჯახის მწედ და მეთვალყურედ, მაგრამ ბავშვები სად წაეყვანა, სად დაებინავებინა? მიხო ეხლა გადადგა მერვეში; ხოლო ვერა სულ 4 წლისა იყო. არც ნათესავები ჰყავს ქალს. მეგობრები და კეთილის მყოფნი აძლევენ ათას ნაირ რჩევას, მაგრამ არავინ ეხმარება, რომ შეუმსუბუქოს ცხოვრების მძიმე ტვირთი.

დღეს გადათვალა მთელი თავისი თანხა, რომელიც მძიმედ ჰქონდა შენახული ქისაში. იქ აღმოჩნდა სულ 7 მან. და 18 კაპ.

ამ დილით იყო ერთ ოჯახში, საცა დაჰპირდნენ გა-

გადამწერის ადგილს, მაგრამ უარით გამოისტუმრეს, გადასწყვიტეს საწერ მაშინის შექენა.

საშინელმა სასოწარკვეთილებამ შეიპყრო საცოდავი ქალი. ბავშვები, როცა სახლიდან გამოვიდა, დაჟინებით სთხოვდნენ წითელ კვერცხების ყიდვას.

იმანაც უყიდა კვერცხებიც, კულიჩიც, ერთი პაწაწინა პასკაც და ცოტ-ცოტა ყველაფერი სადღესასწაულოდ. ყველა ამ ნაფაქრის შემდეგ დარჩა მხოლოდ ო მან.

დეე, ბავშვები მხიარულად მიეგებნენ დღესასწაულს და შემდეგ რაც მოგვივა—მოგვივიდესო!

ამ აზრებით მიდიოდა შინისაკენ ახალგაზრდა ქალი; ამ აზრებით გააღო პატარა კარი და ფეხ-აკრებით შევიდა ბნელ და ვიწრო ოთახში.

მიაველ-მოაველო თუ არა თვალი ორის დღის გაუთბობელ, ღარიბულად მორთულ ოთახს, მიუახლოვდა განიერ კედელთან მდგომ საწოლს და გადახადა საბანი მიხოს და ვერას. ტანისამოს გაუხდელად დასძინებოდათ. ეძინათ ღრმად და ტკბილად.

მოსწყენოდათ უდედოთ, მოშიენოდათ და შესცივნოდათ კიდევ, მიწოლილიყვნენ და საბანი გადაეფარებინათ.

დედის გულმა აჩქარებით დაიწყო ცემა, თვალეზზედ ცრემლები მოადგა. საცოდავები! წვანან და არ იციან კი, რა მოელოთ სულ მალე!

ახალგაზრდა ქალმა ლამბარო არ ანთო. დაჯდა და ფიქრებში წავიდა

არ უნდოდა არც ოთახის მილაგება სადღესასწაულოდ, არც ეკლესიაში წასვლა. თითქოს გულიდან რაღაც მოჰკლიჯესო, სულით დაეცა და საშინელმა უიმედობამ შეიპყრო მისი არსება.

ღრო გადიოდა, გარედ სულ ერთიანად დაბნელდა და ოთახშიაც საშინელი სიბნელე ჩამოწვა. ციოდა. ქალი კი გაშტერებული ქანდაკებასავით იჯდა და ერთს შავს წერტილს მისჩერებოდა.

უცებ მოეჩვენა, თითქოს მის ოთახის წინ ვიღაცა
 რა. ნაბიჯმა მოატანა ზედ კარებთან, დაწყნარდა წუთით და
 ისევ განშორდა.

ახალგაზრდა ქალმა უცებ ანთო ლამპარი და ფრთხილად
 გააღო ოთახის კარი. კიბესთან კინალამ დაეცა, ისე დაეჯახა
 რაღაცა რბილს.

„ღმერთო ჩემო! ეს რას ჰნიშნავს, ბალღი ხომ არ შე-
მომიგდეს“, გაიფიქრა და დაიხარა ძირს.

უცებ ხელი საშინლად აუკანკალდა, ლამპარი კინალამ
ხელიდან გაუვარდა, წარბებმაც თრთოლა დაუწყო და სახეზედ
ნაღვლიანი ღიმი უკრთოდა. დიად, მის წინ იღო მძინარე
ბალღი, განვეული ლურჯ შალში.

შებრუნდა ოთახში, დადგა მაგიდაზედ ლამპარი, შემდეგ
ფრთხილად შემოიტანა ბალღიც და წყნარად დაჯდა მაგიდას-
თან.

საოცარმა ფიქრებმა წაიღო ამ ერთი ბეწვა უპატრონო
ბალღის დანახვაზე. ვისია? საიდანაა? აქ, პატარა ქალაქში ყო-
ველივე ცხადადა სჩანს. ეს აქაური არ უნდა იყოს. ალბად
ვინმე ჩამოსული იქნება; ამ ქალაქზედ მიდის დიდი საფოსტო
გზა.

რატომ მაინცა და მაინც მე მომიგდეს? ნახეს იმათაც
შეძლებული ოჯახი! ჩემი საკუთარი ბავშვებიც, ორი-სამის დღის
შემდეგ, უნუგეშოდ დარჩებიან და ამის პატრონი ვილა იქნე-
ბა? რა მწარე დაცინვაა! იმას, ვისაც ცხოვრების მწარე
ტვირთმა წელი მოსწყვიტა, განგება კიდევ ახალ, სხვა ტვირთს
უმატებს!

ამ დროს მახლობელ ეკლესიაში ზარი დარეკეს. ამყმა
დღესასწაულებრივმა, ძლიერმა ხმამ დაარღვია ღამის მღუმე-
რება და გაიტაცა ყოველ კუთხით სასიხარულო ამბავი აღდ-
გომისა.

პატარა ბალღმაც, თითქოს ამ ხმის დანატრულებულმა,
თვალეზი გამოაჭვიტა, და მისმა ნათელმა, წმინდა მხედველო-
ბამ დაინახა უცხო დედის სახე.

დიდმა, მწველმა სიბრალულმა მოიცვა საცოდავ ქალის
კეთილი გული, ერთის წუთით დაავიწყა თვისი საკუთარი ჯავ-
რი და ნაღველი.

სასოწარკვეთილებას ეძლევა, მძიმე ტვირთისაგან მოქან-
ცული და, აი, ეს ბალღი კი იმაზედ უბედურია! ტვირთი

უფრო მძიმე ტვირთი ობლებისა უკვე დააწვა მის სათუთ, ბალღურ მხრებს.

ქალი, თითქოს აპყვა საიდუმლო სწრაფვას სულისას, დაიხარა და დააწება ტუჩები პაწიას ფუნთუშა, თბილ ლოყას.

— ქრისტე აღსდგა, პაწია ობოლო! დაიძინე, ნუ შიშობ. თუმცა ლატაკი ვარ, მაგრამ სანამ ცოცხალი ვარ, არ დაგტოვებ, საბრალო ბაღლო, სთქვა ნელის ხმით ქალმა.

შემდეგ წამოდგა, ფრთხილად მიაწვინა უკვე მძინარე ბაღლი თავის ბავშვების გვერდით და წუთით შეჩერდა საწოლთან ღრმად ჩაფიქრებული.

უცებ მოაგონდა, რომ ბაღლს რძე ენდომება და მე კი სულ ერთი ჭიქა მაქვს და ისიც სახვალიოდ ვერასათვის შენახულიო.

მაგრამ არა უშავს-რა! ვეროჩკა უკვე დიდია, ჩაისაც დალევს, რძე კი ეხლავ უნდა ავადუღოვო. უცებ მოაგროვა ცალკე შენახული კიწაწები, დაანთო ცეცხლი და დადგა ტფით რძე.

ახალგაზრდა ქალი გამოცოცხლდა. მისმა სახემ უცებ დაჰკარგა სასოწარკვეთილების გამოხატულება, რომელიც ნათლად ემჩნეოდა რამდენსამე წუთს წინად. ახალმა ჯავრმა, ახალმა ზრუნვამ თითქოს დაჩრდილა მისი წინანდელი ჯავრი და ვარამიო.

— ღმერთო! შენის სახელოვანის აღდგომის გულისათვის დამეხმარე! — ხმა-მალლა წარმოსთქვა და მხურვალე ლოცვით აღაპყრო ხელები.

ქუჩიდან კი ისევ მოისმოდა გამარჯვებული და სანეტარო ზარის ხმა.

ამასობაში რძეც აღუღდა, ქალმა ფრთხილად გადმოიღო ტაფა და დადგა მაგიდაზედ.

რაღაც რბილად დაეცა შრიალით მის წინ იატაკზედ.

დაიხარა და აიღო თეთრი კონვერტი. — ჰო! ეს ალბად ბაღლის საბნიდან გადმოვარდებოდა, როგორ ვერ მივხვდი და

აქამდე არ მოვძებნე წერილი. აქ ეწერება ბაღის სახელი.
 ისე ვიყავ წასული ფიქრებში, რომ ეს სულ გადამავიწყდაო.

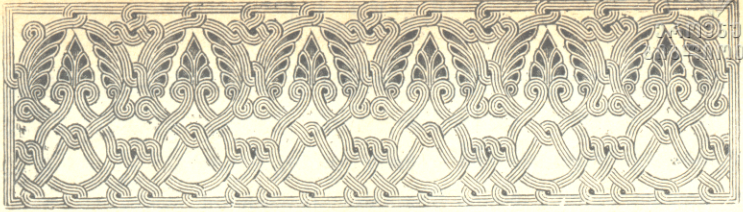
ახალგაზრდა ქალმა გაჰხია კონვერტი და უცებ მაგიდა-ზედ გადმოცვივდა ხუთი წითელი ქალაღლის ფული.

თვალი მოავლო ფულს და ასე ეგონა სიზმარში ვარო.
 მთრთოლვარე ხელით ამოიღო კონვერტიდან წერილი და
 აკანკალებულის ხმით დაიწყო კითხვა:

„ბაღს ჰქვიან თამარი. ერთის თვისაა. ყოველ თვე მი-
 იღებთ უცნობისაგან 50 მან. ბავშვის შესანახად. ხოლო ზრუნ-
 ვისა და სიყვარულის ნაცვალი, დეე, ღმერთმა გიზღოთ.
 მე ვერ მიცნობთ, მაგრამ შემთხვევით გავიგე თქვენი ამბავი
 და ჩემის ბავშვის ბედ-იღბალს თქვენს კეთილ გულს ვანდობ.
 ვერც თქვენ და ვერც ეგ ვერასოდეს ვერ გაიგებთ ჩემს სახელს.
 თქვენ იქნებით მაგისი დედა და მე ვიზრუნებ თქვენთვის და
 თქვენის კარგის შეიღებისათვის, რომელნიც ახლა სამი გყავთ.
 ქრისტე აღსდგა!“

კაკი პაპავა.

გ უ გ უ ლ ი.

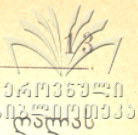

ღეს გუგული იძახდა, დედავ, ღმერთის მადლმა! — ფიცულობდა ჩემი ძმა ეფრემი, თუმც არაფერ არ აფიცებდა. სალამოთი რომ საქონელი მორეკა ტყიდან, ბაკში საქონელთან ვიყავით მე. უნჯროსი, ეფრემი, ჩემზე ოთხის წლით უფროსი, — ვადეკით თავზე დედას, რომელიც ფურსა სწველავდა; ტაგანში (ხის კასრი); ჩხრიალი ჩაჰქონდა რძეს და სასიამოვნო სუნს გვაბნევდა ცხვირში. თან სულით ვილეოდი, როდის მოჰრჩებოდა ძროხების წველას, რომ ტაგნით ჩემთვის რძე დაეღეინებინა; დაჩვეული ვიყავი, მიყვარდა თბილ-თბილი რძე და ამიტომ ძროხების წველის დროს დედას თან დავყვებოდი მუდამ.

— მერე, დედა გენაცვალოს, და ლალა ვერ მოჰპარე? — დაეკითხა დედა ეფრემს.

— ვერა, იმ დასაქცევმა დამინახა და გაფრინდა. საღ წავა: კიდევაცა ვნახავ, იმდენს ვეცდები, დედავ, ზიარების მადლმა, რო მოვპარავ ლალას. განა მუდამ დამინახავს? ისე მივებარები ჩუმად... ჩუმად... ნელა... ნელა... როცა ის „გუგუს“ იძახის არხეინად და არსაიდან საფრთხეს არ მოეღლის. — ამას რომ ამბობდა ეფრემი, თან მიწაზე გახოხდა; თვალსაჩინოდ გვაჩვენებდა, როგორც უნდა მოეპარა გუგულისათვის ლალა.

— არ მომატყუო კი, დედის ტკბილო, თორემ მალე

გავიგებ, რძე და კარაქი თავად გამაგებინებს, როცა მოჰპარავ, — წარმოსთქვა დედამ.

— რად მინდა, რო მოგატყუო?! არ მოგატყუებ, ზიარების მადლმა!..

ეფიცებოდა დედას ეფრემი.

მე „გუგულის“ ლალამ და იმის მოპარვამ“ გულში ცნობის მოყვარეობა აღმიძრა და დავეკითხე დედას:

— მასწავლე, დედილო, შენი ქირიმე, როგორ უნდა მოვპარო ლალა გუგულს. ხვალვე წავალ, მთელი დღე არ მოვეშვები და მოვპარავ. შენი ქირიმე, მასწავლე. — ლალაზე კარგს ან კი რას მოვიპარავდი?

— მე გასწავლი, ბიჭო, მე ვიცი, როგორც უნდა მოჰპარო გუგულს ლალა. — მეუბნებოდა ეფრემი.

— დედა მეტყვის, დედა მასწავლის, შენი ნასწავლები არ მინდა, — უთხარი და დედასა ვთხოვდი ესწავლებინა ჩემთვის, როგორც უნდა მომეპარა ლალა გუგულისათვის და ეს ლალა თუ ბარაქა შამეძინა ჩვენის ძროხების ნაწველისათვის. დედა მიამბობდა, მაგრამ ეფრემი როდი აცდიდა.

— ლალა გინდა მოჰპარო, შვილო, გუგულსა? — მომმართა დედამ.

— უნდა მოვპარო, ხვალ საქონელში გავყვები ეფრემს, თავს მოვიკლამ და მოვპარავ, — უბასუხე მე.

— ნეტავი თქვენა, თუ მაგას იზამთ! რძე ბევრი გექნებათ და ხვრიტეთ, რამდენიც გინდათ, შვილებო, სთქვა დედამ — მაგრამ ძნელია გუგულისათვის ლალის მოპარვა: — უნდა, შვილო, მიუხვიდე ძირში იმ ხეს, რომელზედაც ზის და „გუგუს“ იძახის; უნდა ტანთ, ფეხთ გაიხადო, ხეს სამჯერ შემოუარო გარსა და სამჯერ წარმოსთქვა ეს სიტყვები: „გუგულო, ლალა მოვპარე: დო ხშირი, კარაქ-მრავალი!“

თუ ამას დაასრულებ ისე, ვერ გაგიგო და არ გაგიფრინდა, ლალა მოპარული იქნება; თუ გაგიფრინდა, ლალა თანვე გაჰყვება.

მიიხრა რა ეს დედამ, თან რამდენჯერმე გამამეღებინა
 „გუგულო, ღალა მოგპარეო“.

მეც ვიმეორებდი და იქვე შევისწავლე; ვიძახოდი ხმა-მაღ-
 ლა: „გუგულო, ღალა მოგპარე: დო-ხშირი, კარაქ-მრავა-
 ლი“. ჩვენი მურკა გაკვირვებული შემომჩერებოდა და თან
 ბანჯვლიანს კუდს იქნევდა ამ დროს.

დავწეკი ლოგინში და თან იმას ვიძიხოდი: „გუგულო
 და გუგულო, ღალა... მოგპარე“.

როგორ მინდოდა გულით, რომ ბევრი კარაქი მოგვე-
 გროვებინა, ბევრი ხაჭო, ბევრი ყველი. როგორ ვევედრე-
 ბოდი ღმერთს, საბან ქვეშ ვლოცულობდი: „ღმერთო, იესო
 ქრისტე, სულო წმიდაო, სამებაო ერთ არსებაო, შემეწიეთ,
 მომიმართეთ ხელი, მომაპარვინეთ გუგულისთვის ღალა, თქვენ
 გენაცვალეთ, თქვენი ჭირიმეთ. როგორ გაუხარდება დედა
 ჩემს, როცა დაინახავს რძეში გუგულის ღალას, მეც როგორი
 კაი ბიჭი ვიქნები, ეს რომ შევიძლო! აღუთქვი სანთლები
 ღვთის მშობელს, მაცხოვარს:—დედას ფულს გამოვართმევ,
 თუ თხოვნას ამისრულებთ და სანთლებს აგინთებთ მეთქი საყ-
 დარში, თითო შაურიანს სანთლებს მეთქი.

მამა მოვიდა, გუთანზე იყო, იმანაც ეს ამბავი მოიტანა:
 „გუგული იძახდაო!“ ჩემი გული თავის ალაგას აღარა დგებო-
 და, მოუთმენლად ველოდი განთიადს. ვნახავდი, რა ფერისა,
 როგორი ფრინველი იქნებოდა გუგული, რადგან ჯერ არ მე-
 ნახა და, თუ ხვალ ვერ მოვახერხებდი ღალის მოპარვას, ზეგ,
 მაზეგ მომიმართავდა ღმერთი ხელსა.

მამამ ჩოხის კალთით კალბახა სოკო (ხისა) მოიტანა. ხელში
 მომაჩეჩა ბარძიმის მსგავსი, სოკოს ჰგავდა და თან დაატანა:

—აი, ბიჭო, გუკულის კაბა!

მშვენიერი, წითელი ფერისა იყო, თითქოს იცინისო,
 ისე გეჩვენებოდა, ზევიდან რომ დაგეხედნა. სწორედ კარგი
 რამ იყო!.. ხელში ვატრიალებდი და ვკოცნიდი.

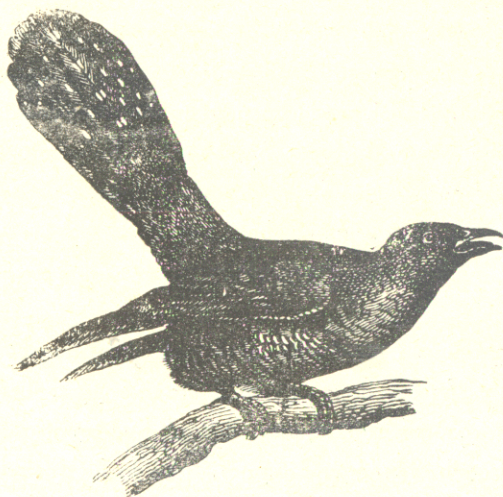
ეს იმის ნიშანია,—განაგრძობდა მამაჩემი: —რომ გუ-
 გული მოსულია და, ვიდრე პატრონის ხმას არ გაი-

გონებს, არ ეჩვენება არავის. გაისმის თუ არა ტყეში „გუ-გუ-უუ“, ამოლანდობა, მზესავით ამოაშუქებს ულრანს ტყეში, სკვითელ დასალობად გამზადებულ ფოთლების გროვიდან და დაუძახებს გუგულს: „სადა ხარ, მშვენიერო მძლევარო? სადა ხარ, ჩემო ტურფა პატრონო, გუგულო? მოდი, ჩამიცივი ტანზე, დამშვენდი, — ლამაზი მომეტებულად გალამაზდიო!“ უძახის კაბა გუგულს.

გუგულიც იქ მიფრინდება, საიდანაც თავის კაბის ხმა შეესმის, სადაც ის არი მოსული, დაჯდება ხეზე, მიუაღერებს, მიესაყვარლება და გასძახებს:

— რას ტიკტიკებ, შე კარგო, შენა, გუგულო! გაჩუმდი, გაჩუმდი! როგორ გაგიმეტო, როგორ გაგიმეტო? როგორ, როგორ გაგიმეტო?! ტანზე ჩაგიცო, გაგცვითო, ეგრე ტურფა, ეგრე ლამაზი? არა, არა, უნდა გიყურო; შენის ცქერით იხაროს ჩემა გულმა და თვალებმა, დასტკბეს ჩემი სიცოცხლე. . არა, გულო, არა, გულო... და ჩვენ-კი „გულის“ მაგივრად „გუ“ გვესმის... სულ ინახავს

და ინახავს კაბას, თავის ღღეში არ ჩაუცვამს... და არც ჩაიკვამს... გუ-გუუ, გუ-გუუუ... — ის დასაქცივი!.. ძალიან ეშმა-

კია.—მე ამ ჩემი ლეგა, ნაცარა კაბითაც იოლად გამოვდივარო... გუგულის კაბას სული მისდის, რომ თავისი თავი გუგულის ტანზე ნახოს, ფრინავდეს, დაფრიალობდეს გუგულთან ერთად, მაგრამ, ვერ მიარბევს!... ძალიან ეშმაკია. სულ სამერმისოდ ინახავს და რჩება გუგულის კაბა ერთთავად ახალი, გაუცვეთელი... ძალიან ეშმაკია, ძალიან ზარმაცი, უყვარს უსაქმოდ ხეტიალი, მღერა-თამაში, შექცევა, გართობა; თავხედობაცა სჭირს: თავის დღეში ბარტყებს თავად არ გამოსჩეკავს, იმდენს იეშმაკებს, სხვას გამოაჩეკინებს, ტრედის ან ჩხიკვის ბუდეში კვერცხებს დასდებს; თუ დრო იხელთა, იმათ კვერცხებს მიირთმევს კიდევ და თავის კვერცხებს აღღვებინებს და ბარტყებსაც აჩეკინებსო.

მამა რომ არ მატყუებდა, ჩემის თველითა ვნახე, ორისა თუ სამის კვირის შემდეგ.

გუგულზე ეხლა ცოტათი ნათელი წარმოდგენა მქონდა; მამაჩემის ნალაპარაკებიდან რაც ღალის მოსაპარავად იყო საჭირო, ის ცოდნაც შევიძინე: დიად, თუ გუგული ხშირად იმ ხეზედა ჯდება, რომლის ძირშიც გუგულის კაბა ხარობს მეთქი, — ვიფიქრე, — ადვილად შეიძლება კაცმა მოახერხოს ღალის მოპარვა, — უნდა, მაშასადამე დავჯდე ხის ძირში ფეხშიშველა, თუ ტიტლიკანა არა, მარტო პერანგის ანაბარად და უცადო გუგულის მოფრენას; რა წამს მოფრინდება, გადავიძრობ ხელად პერანგს და შემოურბენ ხეს გარსა.

II

მეორე დღეს მე და ჩემმა ძმამ ეფრემმა წავასხით საქონელი საძოვარზე. ჩვენი მურკაც თან მოგვდევდა. საძოვარი ადგილები ჩვენი დაბურულ ტყით შემორტყმული ველები იყო, საითაც საქონელს მივერეკებოდით. გზაში მე და ეფრემი შევლაპარაკდით, არა მე მოვპარავ გუგულს ღალას, არა მეო.

— შე ბაყაყო, შე დოყლაპიავ! შენ როგორ უნდა მოპარო გუგულს ღალა? — მითხრა დაცინვით ეფრემმა.

— დაიკარგე, შე ელამო, შე ბრუციანო! მარტო შენა თავი გგონია ყოჩალი და სხვა აღარავინა? აბა, დაიცადე, თუ არ მოვპარავ და ჰნახავ კიდევ. — მე ხერხი ვისწავლე და შენ კი არ იცი! — უთხარი თავმომწონედ.

— რა ხერხი? თქვი რაღა? რასა ჰმალავ, ვის უმალავ, შე უბედურო? გინდა შენა გცოდნია, გინდა მე. გინდ შენ მოგპარია ღალა გუგულისათვის, გინდ მე?! — მეუბნებოდა ეფრემი მართლაც ასე იყო, ამას კარგად ვგრძნობდი, მაგრამ მე ჩემად მინდოდა უნარი გამომეჩინა და სახელიც შემეძინა და ამიტომ ვჯიუტობდი, ვეურჩებოდი.

— მე ვარ და არ გასწავლი, მე ვარ და არ გასწავლი! — ვიძახობდი და თან კანკალით მივსდევდი საქონელს.

ეფრემი ძალას აღარ მატანდა. საქონელი ბალახიანს და ტყიანს ადგილს მივუმარჯვეთ. მე ტყეში დავრბობდი და გუგულის კაბას ვეძებდი, რამდენსამე ადგილას შეევხვდი, მაგრამ იქ გუგული არ იძახდა, მისი ხმა შორიდან ისმოდა, — სჩანდა რომ იქ უფრო ბევრი იდგა „გუგულის კაბა“ და გასვლაც იმ ხევს, კლდიანს, ოღრო-ჩოღროს, ძნელი იყო.

— აგერ, ბიჭო, გუგული სად იძახის, აბა, თუ ბიჭი ხარ წახვალ და მოჰპარავ ღალას! — მითხრა ეფრემმა.

— თუ ბიჭი ხარ, შენ წახვალ! — ვაქეზებდი მე ჩემის მხრით ეფრემას, მაგრამ როგორც მე, ისე იმას არ ეწადა ხევეთი კლდეებზე ბლოტიალი. ჩვენ ის გვინდოდა, რომ ახლო-მახლო სადმე გაგვეგონა გუგულის ძახილი.

მე ტყეში ერთ ხის ძირას დავჯექი, რადგან იქ ორი თუ სამი გუგულის კაბა იყო მოსული და კარგა ხანს ველოდებოდი, მაგრამ ამაოდ. კოდალა ხეს ურაკუნებდა ნისკარტს, ჩხიკვები ბლომად ჩხაოდნენ. ხმელ წიფლის კენწეროზე ქედნები სხდებოდნენ და ღულუნებდნენ, ხოლო გუგული არსად არა სჩანდა.

მოლოდინით გული გადამეღია, ხოლო მალე შეცქერით თვალები გაწყალდა. მომწყინდა მარტოკა ტყეში ყოფნა, თა-

ნაც პური მომშივდა, ეფრემი საქონელს თავს ვერ ანებებდა, ეშინოდა ყანებში არ წასლოდა, მურიკა ეფრემს არ ეშვებოდა, იმასთან ყოფნა ერჩივნა ჩემთან ყოფნას.

— ი ტყეში რას აკეთებ, ბიჭო, განა შოვა და თავზე დაგაჯდება? აი, შე უტვინოვ, შენა, — მითხრა ეფრემმა და თან გულიანად იცინოდა: — ეგრე კი არ უნდა, ბიჭო, უნდა უთვალთვალო და, როცა ხეზე დაჯდება, ხე დაისწავლო, მიხვიდე მიპარვით და ლალა ისე მოჰპარო. შენ რომ მთელი წელიწადი ტყეში იჯდე, იქ რა მოგივა? — მეუბნებოდა ეფრემი.

— მაშ, გუგულის კაბასთან არ მოვა? საღ წავა, — მაშა? უპასუხე მე რიხიანად.

ეფრემმა უფრო გულიანად გაიცინა:

— ეგ არი შენი ხერხი? ძალიან ხერხი გკოდნია, მეტი აღარ შეიძლება, — მეუბნებოდა ეფრემი და თან იცინოდა. ამ დროს შორი-ახლოს თავზე ფრენით გადაგვიარა ნაცრის ფერმა ფრინველმა.

— აგერ, ეგ არის გუგული! — მითხრა ჩემმა ძმამ.

— დაჯექ რაღა, შე რჯულ-ძაღლო, — წავილაპარაკე მე ძალა-უნებურად გუგულის დანახვაზე. მაგრამ იმან მე არ გამიგონა, გაფრინდა შორს და მიეფარა ტყესა და გორებს. გულ-დაწყვეტილი მე თვალებს ვაყოლებდი, ვიდრე სჩანდა, და; აბა, თვალებით, დანახვით ხომ ლალას ვერ მოვპარავდი?

III

მთელი სამი კვირა ძალზე ვსდიეთ გუგულს მე და ჩემმა ძმამ ეფრემმა, ერთმანეთს ვეჯიბრებოდით გუგულისთვის ღალის მოპარვაში, მაგრამ ვერაფერს ვერ გავხდით. ორ ვერსის მანძილზე მივდიოდით იქიდან, სადაც საქონელს ვაძოვებდით, რომ ლალა მოგვეპარა, მივეპარებოდით, ხოლო ტანისამოსის გახდას ვერ ვასწრობდით მთლად, გაგვიგებდა და გაგვი-

ფრინდებოდა. მე ჯავრი მომდიოდა. ეფრემი ხომ ბრახისსავანე კბილით ხორცს ივლეჯდა და ემუქრებოდა. ერთხელ თურმე ისეთ დროს გაუფრინდა, რომ მესამედ ველარ მოასწრო წითლის შემოვლა და სათანადო სიტყვების თქმა: „გუგულო, ღალა მოგპარეო“ და სხვ.

ჩემმა შრომამ ტყუილად არ ჩაიარა: ერთხელ კაი სეირი ვნახე—ჩხიკვებისა და გუგულის ჩხუბი. ძალიან ყოფას აწევდნენ ჩხიკვები, სულ სათითაოდ ფრთა-ბუმბულს ავლეჯდნენ, მოესწროთ იმ დროს, როცა გუგული ჩამჯდარიყო ჩხიკვის ბუდეში კვერცხის დასადებად, მოესწროთ დედალ-მამალ ჩხიკვისა; იმათ სხვები მოჰშველდებოდნენ განგაშის ხმაზე და—შენს მტერს—რომ ისინი გუგულს დღეს აყრიდნენ, სულ ბოლს ადენდნენ ზურგზე. მე გული მოვიფხანე: „ჰეე, ეგა ნახე, არ მომცემ ღალასა?! სხვა უარესიმც დაგმართნია! აი, ყოჩაღ, ჩხიკვებო, ყოჩაღ, დაჰკარით, ეციო!“ მივძახოდი ჩხიკვებს გახარებული, როცა ისინი გუგულსა სდევნიდნენ და სცემდნენ, ზოგი გზას უკრავდა, სხვები უკან მისდევდნენ, დანარჩენნი აქეთ-იქიდან ალყას არტყამდნენ, რადგან აქეთ-იქით აწყდებოდა და საფარს და გასაპარს ალაგს ეძებდა...

ამ სეირის მნახველი გულიანად ვიცინოდი, ძალიან მესიამოვნა, ხოლო ჩემი ძმა ეფრემი გულ-ნაკლულად იყო, რაღაცას სხვას ფიქრობდა, თუმც ამ ფიქრს მე არ მიზიარებდა.

იმ ხანებში მამა-ჩემი კახეთს წავიდა ერთის კვირით. ეფრემს აღდგომა გაუთენდა: დრო დარჩა მამიჩემის თოფი ეტარებინი თან, საქონელში. ეფრემი თოფს კარგად ესროდა, საფანტს და წამალს მამაჩემსა ჰპარავდა ცოტ-ცოტაობით, რომ ვერ გაეგო, მონადირეებისაგანაც-კი თხოულობდა...

საქონელი ჩვეულებრივ გავრეკეთ საძოვარზე, ეფრემმა მამის თოფი ვაჟკაცურად მხარზე გადიკიდა, თუმცა დედა უშლიდა:—მოგკლავს, ბიჭო, მამაშენი! არ გასტეხო, არაფერი გაუფუქო, თორემ ველარ ვეჩვენები თვალითა.

ფერემა ყელს უწევდა დედას, ნება მიეცა თოფის წაღებისა და დიდს ფიცსა სდებდა, არაფერს გავაფუჭებო. დედამ რის ვაი-ვაგლახით ნება დაგვართო თოფის წაღებისა. თან გვაბარებდა:

— დედა-შვილობას, გაფთხილდით, არ გაგვივარდეთ, არ მოიხვედროთ!.

როცა საქონლის საძოვარ ადგილას მივედით, ფერემმა მე საქონელს დამიყენა და თავად ტყეში გაძვრა:—მაღე მოვალო,—დამპირდა. ძალლი არ გაიყოლა; მურკა ჩემთან დარჩა, რადგან ჰურის ლუკმებს უყრიდი, მინდოდა ჩემთან ყოფილიყო. ტყეში რამდენსამე ადგილას გუგულები იძახდნენ... არ გაუვლია ნახევარ საათს, რომ ტყიდან თოფის ხმა მოისმა. არ გაუვლია დიდ ხანს, რომ ტყიდან გამოჩნდა ფერემა, თავმომწონედ მოდიოდა და მარჯვენა ხელით რალაცას მოატლაკუნებდა. მოვიდა და დადგა ჩემ წინ, მარჯვენა ხელში მკვდარი ფრინველი ეჭირა.

— ბიჭო, ეგ რა არი?—ვკითხე მე, თან ჩამოვართვი და სინჯვა დაუწყე.

— ვერა ჰხედავ, რა არი?—მიპასუხა ფერემმა, სახე და თვალები უბრწყინავდა:—ღალას რო არ გვაძლევდა ეგა, ნახოს.—ეხლა მთლად ჩვენია თავის ღალიან-ჩალიანად, დავკიდოთ სახლში, სარძეულთან ახლო.

— გუგული? საწყალი! მერე ცოდო არ არი?—ვკითხე კვალად ფერემს.

— ცოდო კი არა, ის არ გინდა? რის ცოდო უნდა იყოს? მე კი არა ვარ ცოდო, რამოდენა ვსდიე და არ იქნა, ღალა ვერ მოვპარე, ეხლა-კი მთელი თავის ღალიანად მოვიპარე.—სოჭვა ისეთის კილოთი, რომ მეც დავიჯერე მისი ნათქვამი.

სალამოს ჟამს ჩვენ თავზე ვადეგით დედას: მე დოინჯ შემოყრილი, ხოლო ფერემს ნისკარტით ეჭირა გუგული და დედას თვალებ-წინ უფრიალებდა:

— დედავ, დედავ, უყურებ ამას, ჰყურობ, რა არი?—ეუბნებოდა ფერემა ამაყად.

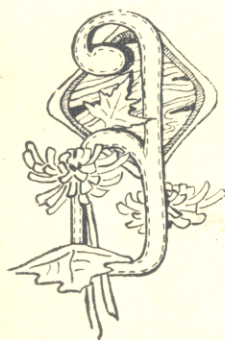

— უი, დამიდგა თვალები, — წამოიძახა დედა-ჩემმა — რა გიქნიათ, ბიჭო, სად გაგონილა მძლევარი მოკლას კაცმა? ხომ ცოდვია!.. საწყალი, საცოდავი!.. მაგისათვის წათრიე, შე ეშმაკო, თოფი? — სთქვა წყრომით დედა-ჩემმა.

ეფრემს პირს კატა ეცა, რადგან, ქების მაგივრად, დედისაგან სამღურავი მიიღო. მეც დონჯი დავფუშე, ხელები უშნოდ გავიკარ ბარძაყებზე და თავიც, ვითა დამნაშავემ, დაბლა დავკიდე...

„გუგულო, ღალა მოგბარე... გუგულო... გუგულო!“ ...
ვაჟა-ფშაველა.

ძველს...

ძველს ჩვენსკენ, მოცქრილებს
ფრთებ. შესხმული
გაზაფხული;
იღვიძებს და იფუნეტს თვალებს
არე-მარე,
ქირ-ნახული.

ცხრა-თვალი მზე ოქროს სხივებს
უხვად აფრქვევს კავკასიონს;
ყინვის ნაცრემლ ვერცხლის მძივებს
ძირს უგზავნის დედა რიონს.

მთის
ნაზარდი,
რძის
ნაკალი

მონარნარებს,
 მოწანწკარებს;
 ფესვებს ურწყავს,
 წყურვილს უკლავს
 ველზე გაშლილ
 ნორჩ მცენარებს.

ყოვლად სრული
 სიხარული,
 სილამაზე,
 სიყვარული
 მოდის ჩვენსკენ ფრთებ-შესხმული
 —გაზაფხული! გაზაფხული!!...

გ. ქუჩიშვილი.

მთის წყარო.

„სალის კლდის წყარო ანკარა
მობტის, მოცელქობს ბარადა;
თან მოიმღერის ხმა-ტკბილად
უცხო რამ ხმაზე წყნარადა“.

დინარე ვარ... პატარა მდინარე...

ჩემს სიცოცხლეში არავისთვის ვნება
არ მომიტანია, არაფერი ცოდვა არ მიმიძღვის დამბადებელის
წინაშე ..

უსულო თუ სულიერი, პირუტყვი თუ მეტყველი—ყველა
მადლითა და კურთხევით მიხსენიებს...

იქნება გაიფიქროთ და თქვენთვის ჩუმადა სთქვათ. ცარიელი ტრაზნია, თორემ, ძალიან გულითაც რომ მოინდომო, ვის რას დააკლებ, ან რა ზიანის მოტანა შეუძლიან შენისთანა სუსტ არსებასაო.

უკაცრავად, ჩემნო კარგნო, არც ისეთი სუსტი და უღონო ვარ, როგორც თქვენა გგონიათ. თუ ჩემი არა გჯერათ, სცადეთ. ეს ბურთი და ეს მოედანი!.. გადამეღობეთ წინ, შემიკარით სადინელი და მაშინა ვნახავთ, ვინც გაიმარჯვებს, ვინ გადალახავს დაბრკოლების ზღუდეს, მე თუ თქვენ.

თუმცა პატარა მქვიან, მაგრამ ძალ-ღონით უძღვევლი ვარ, ბედნიერი, თავისუფალი, პატარა და დიდად სასარგებლო, ფრიად საჭირო... აი, რას მიმდერის თქვენთვის მოძმე მოსანი:

ვიშ, ამ მთის წყაროს, ბროლისას,
 მოდის მოიმღერს ნანასო;
 დედის რძესავით ერგება,
 გვალვით გადამწვარ ყანასო...

და განა მარტო ყანასა? ვინ იცის, რამდენ დალილ-დაქანცულ მგზავრისათვის ან მონადირისაგან დევნილ პირუტყვისთვის მისიამოვნებია, ყელ-გული გამიგრილებია! ვინ არ გინდა, რომ ჩემით არ იკლავდეს წყურვილს და ქება-დიდებათ არ მიხსენიებდეს: უჰ, დაილოცე, მთის წყარო, შენით მკვდარიც კი გაცოცხლდებისო...

მეტადრე გვალვიან ზაფხულის დღეებში... ოჰ, ღმერთო ჩემო, რამდენი სტუმარი მეწვევა ხოლმე... სიცხისაგან შეწუხებულნი ყველანი ჩემკენ ისწრაფიან, ჩემს ცივ წყალს ეწაფებიან...

დავეშვები თუ არა მშობელ კლდის უბე-კალთიდან, ათასი დაბრკოლებაც რომ დამხვდეს, არ ვებოვები, გამალებული გულ-ხეთქებით მოვეშურები დამაშვრალ სოფლისაკენ... გზა და გზა ძალიან ბევრსა ვომობ... მეტადრე ოღრო-ჩოღრო, უსწორ-მასწორო ხე-ხუფ-ღელეებში; ოჰ, რა ალიაქოთს

ვახდენ, რა ალიაქოთს... აი, სწორედ ამაზე იტყვის მგოსანი:

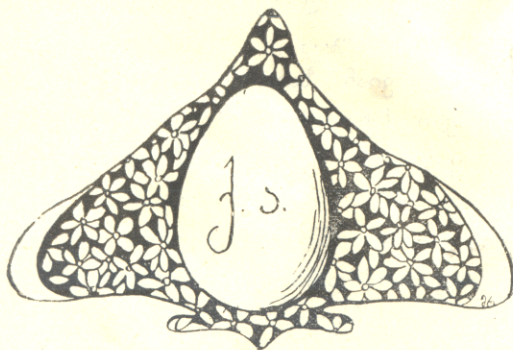
მთის ორწოხებში ომია,
 წყარო რბის, წყარო კივისო;
 როგორც დაქრილი ვაჟაკი,
 ისე მოსთქვამს და ჩივისო...

სულ სხვაა, როდესაც ბარად ვეშვები...

აქ უკვე გულ-დამშვიდებული მივსრიალებ ჩემს სადინელში... ჩავალ თუ არა ბოფელში, დიდი და პატარა—ყველა სიხარულის ჟივილ-ხივილით მეგებება... ხან ისე ქურდულად შევიპარები ბოსტნებსა და ვენახებში, რომ ვერავინაც ვერ იგებს... ხშირად მძინარე კურდღელიც დამიფეთიანებია... არც ველად გასვლაა ურიგო... თვალს მომკრავენ თუ არა მინდვრის ყვავილები, მაშინვე თავს მიქნევენ,—მესალმუნებიან. მეც ყელზე ვეხვევი, ვეალერსები, ვკოცნი...

ერთის სიტყვით, მთელი ქვეყანა მიყვარს... მეც ყველას უყვარვარ... ყველას მე ვახარებ და ყველა მე მახარებს.. მეტი რაღა მინდა?!.. ჩემი დანიშნულებაც ეს არის... ბედნიერი ვარ, ბედნიერი!..

2. ქუჩიშვილი.

საუკეთესო საჩუქარი.

(ერთ მკემედებთან სურათი, ლ. ა. ჩახსკის).

მ რ მ მ ე დ ნ ი:

- 1) მგზავრი რუინი
- 2) სილამაზის ფერია
- 3) სიმდიდრის ფერია
- 4) სიბრძნის ფერია
- 5) ხელოვნების ფერია
- 6) სიყვარულის ფერია
- 7) სიცოცხლის ფერია
- 8) თავისუფლების ფერია

სასახლის ირგვლივ, სადაც სცხოვრობდნენ ფერიები, გაშენებული იყო ტურფა ბაღი. ფერიების სასახლის ფართე აივანს ამკობდა მარმარილოს საფეხურები, რომლებსაც ორსავე მხრივ ჩაყოლებული ჰქონდა ვარდის ბუჩქები და ნარგისის ყვავილები. ამავე საფეხურებს ამკობდნენ შორს ატყორცნილი ლერწამივით სწორე ალვის ხეები, საიდგანაც

მოსჩანდა ფერიების ბროლის სასახლე და მოისმოდა იდუმალად დასმული მუსიკის ხმა. კიბის საფეხურების მახლობლად ყვავილების სარეცელზედ მისძინებია ახალგაზდა მგზავრს რუინს; მუსიკის ხმაზედ ფერიები ნელის ნაბიჯით ჩამოდიან აივნიდან. ყველა ფერიას, გარდა შავთვალა გიშერ-თმიან, კეკლუც თავისუფლების ფერიასი, თავზედ ჰხურავს სხვა-და-სხვა ფერის ლეჩაქი, ხოლო ტანთ აცვია ბერძნული ტანისამოსი.

სილამაზის ფერია.

აგერა კიდევ თენდება, საცაა დილის ცისკარიც ამოაშუქებს და ამას კი ასე ტკბილადა სძინავს. მე ვგრძნობ დილის სიოსა, რომელმაც ტანში დამიარა და შემათრთოლა... მალე ფრინველებიც გაიღვიძებენ და დაგვიტკობენ სმენას თავიანთ ნაზის ქიკქიკით... ამ დალოცვილს კი მაინც სძინავს... სწორედ რომ სამწუხაროა! მე დიდი სურვილი მაქვს დამენახა ამისი ახილული თვალები, რომლებიც, ექვს გარეშეა, ჰგვანან ბნელ ღამეში მოელვარე ძვირფას ზურმუხტს, ანუ ლაჟვარდ ცის კამარას, ან და ნაზ იას.

სიცოცხლის ფერია.

გაჩუმდით, დებო, ნუ ხმაურობთ, არ გააღვიძოთ! უმჯობესია თავის თავად გამოიღვიძოს, თავის თვალით იხილოს ყველა და დაინახოს. საბრალო მგზავრი! ვერ მიხვდება, ვერც წარმოიდგენს, თუ სად იმყოფება.

სიბრძნის ფერია.

ღიად! ეს ვერ მიხვდება, რომ ვინც ამ მშვენიერ, მომჯადოებელ ბაღში შემოვა, საუკუნოდ ტყვედ დარჩება ჩვენთან, ტყვედ ჩვენის საუცხოვო ფერიებისა, დებო.

სიმდიდრის ფერია.

ანაზღეულად შემოსულა ჩვენს ბაღში და მის სიმდიდრეს, იტურფე-სიმშვენიერეს მოუჯადოებია ამისი თვალითა მხედველობა, უვლია საბრალოს, დაღლილა, დაქანცულა, გზა დაჰკარგვია და, ღონე-გამოღეულს, რბილ ყვავილების სარეცელზედ მისძინებია ტკბილად იმ იმედით, რომ დილას მოსძებნის კარს და გაუდგება გზას. ის კი არ იცის საწყალმა; რომ ამას

ველარ მოახერხებს. დღეიდგან ეს ჭაბუკი ისეირნებს ჩვენს სა-
უცხოვო ბაღში, ისუნთქავს ჰაერით, რომელიც შეზავებულია
ნაზ ყვავილების სუნით; ყოველ დღე მოისმენს ჩვენს მშვენიერ
საკრავს, შადრევანის ჩუხჩუხს. ედემის ბაღის კარს კი ვერ მი-
აგნებს და ტყვეობიდან თავს ვერ დააღწევს!..

(ყველა ფერიჯი ერთად მღერიან).

თავს ვერ დააღწევს ეს აქედანა...

ეს ტყვეა ჩვენი, რჩება ჩვენთანა!

სიცოცხლის ფერია.

ამას აქ ტყვეობა თავისუფლებას ურჩევნია. ჩვენთან ექ-
ნება ბედნიერი, უზრუნველი და ხანგრძლივი სიცოცხლე. დღე-
იდგან მეფურად იცხოვრებს. ვეცდებით, რომ იყოს ბედნიე-
რი—ყველა ჩვენგანი ეცდება, თავის საუნჯისა ცოტა რამე გა-
უზიაროს და მით გააბედნიეროს.

სილამაზის ფერია.

ღიაღ! მე უძღვნი მზისა სიტურფეს, ამის თვალებს ავან-
თებ ცის ლაქვარდის ელვარებით და გარდავაქცევ მნათობ ვარ-
სკვლავად. ვასხურებ ამის მიშქრალ, მინაზებულ ლოცებს დი-
ლის ცის ნამს, შეუმშრალებ ლაწვს დილის მზის სხივებით,
აღისფრად დაუფერავ გარუჯულ ტუჩებს, ოქროს ფრად და-
ვფერავ მაგის ხუჭუქ თმას, ერთის სიტყვით, გარდავქმნი მშვე-
ნიერ არსებად, რომლის წინაშეც ყოველი მხილველი ქედს
მოიდრეკს.

სიმდიდრის ფერია.

ჩემო დაიავ, როდესაც მშვენიერ არსებად გარდავქმნი, მა-
შინ მე უძღვნი დიდ სიმდიდრეს. გარდავცემ ჩემს გვირგვინს,
რომელიც შემკულია ძვირფას ქვებით და დავადგამ ოქროს
ქოჩორზედ, მწრებზედ წამოვასხამ იავუნდით, ლალით და ოქ-
რომკედით ჩაქსოვილ დიადემას; წელზედ შემოვარტყამ ზურ-
მუხტითა და მარგალიტით მოქედილ სარტყელს. ეს ჭაბუკი
იცხოვრებს ჩვენს ბაღში სწორედ მეფურად... მონანი და მხე-
ველნი მის ბრძანებას დაუყოვნებლივ დემორჩილებიან.

სიბრძნის ფერია.

მე ვაპყრებ ამის ტვინს სიბრძნის დაუშრეტელ წყაროს და გაუშუქებ გზას, რომლითაც შეიგნებს, შეითვისებს ბუნების დიად საიდუმლოებას, ამნაირად მისწვდება მიუწლომელს და შეიქნება ბრძენთა უბრძენესი.

ხელოვნების ფერია.

ჩემო დებო, როდესაც ეგ განსვენებაში იქნება, დიად აზროვნებისა და ფიქრების შემდეგ, შეუმჩნევლად მივეპარები, საიდუმლოდ მივცემ ხელში წკრიალა სიმებიან საკრავს, რომელზედაც ტკბილად დაჰმღერს გრძობით სავსე სიმღერებს. მისი ხმა დავრდომილთა და დაჩაგრულთა მიანიჭებს ბედნიერებას, სიამაყეს, სიამაყეს, მით განუმტკიცებს ხასიათს, გააკაჟებს და შეამზადებს მტერთან მდგარ ბრძოლისათვის; დაავიწყებს ტანჯვა-ვაებას, აღუმაღლებს სულს, განუმტკიცებს ძალას შეუპოვარ ბრძოლად დაჩაგრულთათვის.

სიყვარულის ფერია.

მაშინ დაჩაგრულთ გაულვიძებს გულში მოძმეთა სიყვარულს, ეს სიყვარული გარდაექცევა მაჩვენებელ ვარსკვლავად, რომელსაც სწყურიან სიკეთე და მოწყალება დაჩაგრულთათვის.

სიცოცხლის ფერია.

მშვენიერი იქნება ეგ სიყვარული და დაუშრეტელი მაშინ, როდესაც მივანიჭებ უკვდავებას, რომ ამის გულში ღვიოლდეს განუქრობელი ცეცხლი მოძმეთა სიყვარულისა, ერთის სიტყვით, გარდაექმნი უკვდავ არსებად.

სიმშვენიერის ფერია.

მხოლოდ ჩემის დახმარებით შეიქნება მშვენიერთა მშვენიერი.

სიბრძნის ფერია.

მე მაგას გავხდი ბრძენთა ბრძნად!

ხელოვნების ფერია.

მე მივანიჭებ უდიდეს ნიქს მომღერალისას!

სიყვარულის ფერია.

ეგ იქნება მოსიყვარულე გულისა და ამასაც ყველა შე-
 იყვარებს!

სიცოცხლის ფერია.

ეგ იქნება უკვდავი!

(ზუთივე ფერია (გარდა თავისუფლების ფერიასი) ერთ ხმით მღერიან.)

ეგ იქნება უბედნიერესი ბედნიერთა შორის და უკვდავი!

თავისუფლების ფერია.

დებო, მაინც თქვენი ტყვე იქნება, არა?

(ექვსნივე ერთად მღერიან)

ეგ იქნება მდიდარი, ბრძენი, მშვენიერი, მოსიყვარულე,
 ნიჭიერი და უკვდავი. განა ეს ბედნიერება არ არის? განა ყო-
 ველ ადამიანის სურვილი, მისწრაფება, ერთის სიტყვით, ნატ-
 ვრა ამაზე მეტს ინდომებს?

(სიცოცხლის ფერია მძიმედ ჩამოდის კიბიდან და რუინს უახლოვ-
 ლება).

აღსდგე, ქაბუკო, ნუ გძინავს,

ბედი შენი უკვე გარდასწყდა!

(რუინი გაცეცხული იყურება და თვალებს იფშვნეტავს)

რუინი.

სადა ვარ?

(ყველა ფერია ერთად)

ჩვენთანა ხარ, ფერიების სასახლეში! შენ ჩვენი ტყვე ხარ,
 ჩვენი ტყვე!

რუინი (წამოიჭრება ზეზედ)

როგორ! მე ტყვე ვარ თქვენი?!

სილამაზის ფერია.

მზეზე უბრწყინვალესია!

სიბრძნის ფერია.

ბრძენია სოკრატით!

სიმდიდრის ფერია.

მდიდარია ვითარცა კრეზი!

სიცოცხლის ფერია.

ღვთაებასავით უკვდავია!

ხელოვნების ფერია.

მომღერალია და დამკვრელი!

სიყვარულის ფერია.

მისი გული დაუშრეტელი წყაროა მოწყალებისა!

სილამაზის ფერია.

შენ ყველას მიიზიდავ შენის მშვენიერებით!

სიბრძნის ფერია.

და ყველას გააოცებ შენის სიბრძნით!

სიმდიდრის ფერია.

შენ ხელთ იქნება დაუღვევლი სიმდიდრე!

ხელოვნების ფერია.

შენი ხმა აღტაცებაში მოიყვანს ყველას!

სიყვარულის ფერია.

შენ შეიქნები საყოველთაო საყვარელი და სანუკარი?

სიცოცხლის ფერია.

ბედნიერება შენი დაუსრულებელი იქნება!

რუინი.

ღმერთო ჩემო! ამოდენი ბედნიერება?!
ყველა ფერიკი ერთად. (გარდა თავისუფლებისა)

ნუ კი დაგავიწყდება, რომ შენ ჩვენი ტყვე ხარ, ტყვე!

სიმდიდრის ფერია.

გახსოვდეს, რომ მაგ ბედნიერებით შეგიძლიან ისარგებლო მხოლოდ ჩვენ შორის, ჩვენს ბაღში!

სიცოცხლის ფერია.

შენი სამყოფი მხოლოდ ჩვენი საუცხოვო ბაღია!

სალამაზის ფერია.

ამიერიდგან ჩვენს ბაღს გარედ ვერსად წახვალ!

სიბრძნის ფერია.

მხოლოდ ჩვენ შორის იქნები ბედნიერი, მდიდარი, მხიარული; მხოლოდ აქ, ამ სამოთხის ბაღში არ იგრძნობ ტყვეობას!

რუინი (შეშფოთებული)

არა! არა! არ მინდა სიმშვენიერე, არც სიმდიდრე, არც
 თქვენი სიბრძნე; რას ვაქნევ ტყვეობაში სიყვარულს! გამიშვით,
 გამათავისუფლეთ!.. ღვთის გულისათვის, გამათავისუფლეთ!

(დაეცემა მუხლზედ და ვედრებით გაუპყრობს ხელებს)

ფარიაზი (ერთად)

ბავშვია! არ ესმის, არ აფასებს თავის ბედნიერებას!

რუინი (ხელების მტვრევით განაგრძნობს ხვეწნას)

შემიბრალებთ! გამიშვით. დაიბრუნეთ ყოველივე თქვენი
 საჩუქარი...

მე მსურს ვიყო ხალხში, თავისუფალი! ვიყო გლახაკი,
 ღარიბი, ღატაკი, მაგრამ თავისუფალი!

(ყველა ფერია ერთად)

უბედური, რა უგუნურია!

თავისუფლების ფარია (რუინს ხელს ადებს მხარზედ და ეუბნება)

ჩემო კაბუკო მგზავრო! მხოლოდ მე მესმის შენის სულის
 კვეთება და მე მოგანიჭებ, რაც ასე გენატრება და რასაც
 ასე ეტრფი!—ამიერიდგან შენ იქნები თავისუფალი. თავისუფ-
 ლება გეძლევა შენ, როგორც უკანასკნელი ჩემი საჩუქარი.
 ამას კი ნუ დაივიწყებ, რომ დანარჩენი ყველა წაგერთმევა:
 სიმდიდრე, სიბრძნე, სილამაზე, უკვდავება, დაკვრისა და სიმ-
 ღერის ნიჭი, ერთის სიტყვით, შენ შეიქმნები გლახაკი, მხო-
 ლოდ თავისუფალი. რას ირჩევ, იფიქრე, არ არის დაგვიანე-
 ბული. მიიღებ ჩემ მიერ მოცემულ ბედნიერებას? შეგიძლიან
 დაათვასო ჩემის საჩუქრის მნიშვნელობა?

რუინი.

ღიაღაც! ღიაღაც! მომეცით, მომეცით მარტოოდენ თა-
 ვისუფლება! თავისუფლება!

თავისუფლების ფარია (ჩაჰყურებს შიგ თვალებში

აღსდევ! დაეშურე, შენი გზა ხსნილია!

თავისუფლების ფარია (მივა რუინთან, მხარში ხელს ჩასჭიდებს,
 მეორე ხელს გზისკენ გაიწოდებს და ბრძანების კილოთი უჩვენებს გზას.

ვარდის ბუჩქი გზიდან ჩამოეცლება, მის წინ გალავანი ინგრევას
 ლის შეხებით. შორს სივრცეში მოსჩანს მდელო, სახლები, ქალაქი და
 საყდრები.

თავისუფლების ფერია (ხელით ანიშნებს და ეუბნება)

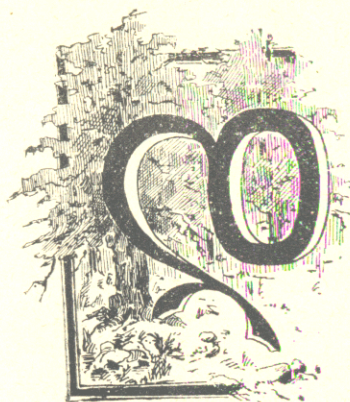
გასწი!

რუინი აღტაცებით შეჰყვირებს, ხელებს ჩაიკრამს გულში, ერთ
 წამს თავისუფლების ფერიას შეჰყურებს თვალეში, ხიზნად მადლობისა,
 მერე საჩქაროდ წამოიჭრება ფეხზედ, გარბის წინ და ერთ წუთს გაჰქ-
 რება.

ფერიები ერთად შეჯგუფდებიან კიბეზედ და გაცეხულნი შესცქე-
 რიან ერთმანეთს. ისმის საკრავის იღუმალი ხმა, და შადრევანის დუღუ-
 ნი. მზე ნელა ამოდის,

ეკ. ასათიანი.

გაზაფხული.

აიგორიალა ზეცამა,
მთლად შეარყია არეო;
შავი ღრუბელი დაფლითა,
სამსალა ასვა მწარეო!

მზის სხივი გადმოსრილდა
მარგალიტების მძივადა,
გადაეკონა მიდამოს
დაჰკოცნა ნახად, ტკბილადა.

ამწვანდა ტყე და მინდორი...

ხე შეიმოსა, შრიალებს;
კლდით გადმომსკდარი მდინარე
ველებს უმღერის—ჩქრიალებს.

ბულბულმა შეიფთხრიალა,
თან გაულიმა სხივსაო,
ქნარი აიღო, მოჰმართა,
ნისკარტი გაჰკრა სიმსაო.

და დაამღერა: „ნუ სწუხარ,
ჩემო სამშობლო მხარეო,—
ზამთრისა სუსხი გაქარწყლდა,
დღე გაუთენდა მწარეო.

ღრუბელს ველარ ვჰვრეტთ ცაზედა,
გვინათებს ვარსკვლავ-მთვარეო;
დღით კი მზის სხივი გვიცინის,—

შენც გაუცინე ბარეო.

შეხედე შენსა მიდამოს
 მთლად შეიმოსა მწვანითა;
 ბუჩქნარში ვარდი გაშლილა
 თვალსა გვიშვრება მალვითა.

მინდვრად ბიჭები დარბიან,
 დაუდით ძროხა, ხარები.
 სითბოსა გრძნობენ დამზრალნი,—
 დღე უდგათ გასახარები.

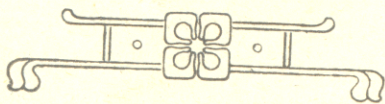
ჯეჯილიც შემალღებულა,—
 გლეხის იმედი, ყველაო,
 შიგ ლალა დაჰქრის, გოგმანობს
 ჭუკჭუკებს ტკბილად, ნელოა.

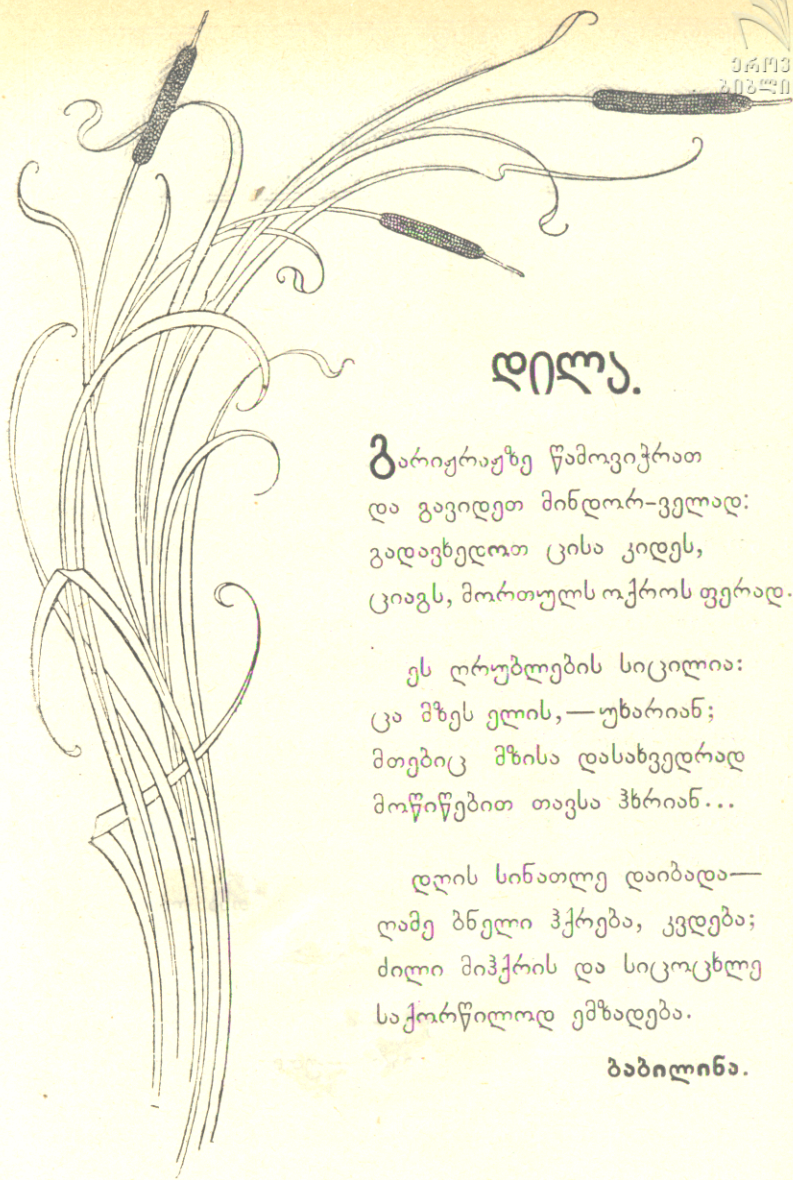
გლეხს უხარიან, მოსავალს
 მოელის სასოებითა,
 მადლობას სწირავს განგებას
 და იხსენიებს ქებითა.

მაშ, შენც გამხნევდი, ნუ სწუხარ,
 ჩემო სამშობლო მხარეო,—
 კეთილმა ბოროტს აჯობა,
 დღე დააყენა მწარეო!“

ტკბილად დამღერა ეს ხმები
 ბულბულმა, ვარდის მონამა,
 და არე-მარე მსმენელთა
 სიამის ცრემლით მონამა!.

დ. ელიოზიშვილი.

დილა.

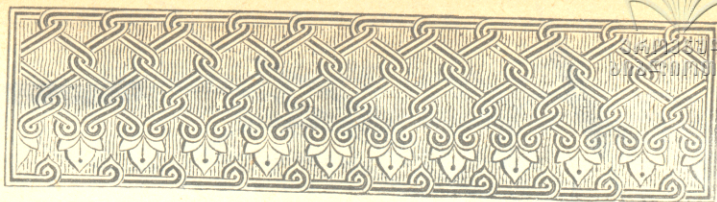
გარიერაზე წამოვიჭრათ
და გავიდეთ მინდორ-ველად:
გადავხედოთ ცისა კიდეს,
ციაგს, მორთულს ოქროს ფერად...

ეს ღრუბლების სიცილია:
ცა მზეს ელის, — უხარიან;
მთებიც მზისა დასახვედრად
მოწიწებით თავსა ჰხრიან...

დღის სინათლე დაიბადა—
ლამე ბნელი ჰქრება, კვდება;
ძილი მიჰქრის და სიცოცხლე
საქორწილოდ ემზადება.

ბაბილინა.

ქუნთი მდიდარი და დალაქი.

(ო გ ა ვ ო).

ყო ერთი მდიდარი კაცი. მდიდარს ყელი-ში დიდი მუწუკი გაუჩნდა და იღრჩობოდა. ყველას ცოდვით ავსებდა, ეხვეწებოდა: „თქვენი ჭირიმე, შემობრალეთ, მიშველეთ, ექიმი მომგვარეთ, სიკვდილს გადამარჩინეთო!“

იმ ქვეყანაში მკურნალი არ იყო და დალაქი მკურნალობდა. მოუყვანეს ავადმყოფს დალაქი.

— დალაქო, ოღონდ სიკვდილს გადამარჩინე, მთელს ჩემს საცხოვრებელს შენ დაგილოცავ და, თუნდა, ყმადაც დაგისახლდებო, — ემუდარებოდა მდიდარი.

დალაქმა ყელი გაუშინჯა, ნეშტრით მუწუკი გამოურწყოდა მძიმე ავადმყოფი უცებ ფეხზედ წამოაყენა.

— დანაპირებაზედ რას ჰბრძანებ? — ჰკითხა დალაქმა მდიდარს.

— რა უნდა ვსთქვა?! მთელი ჩემი ქონება რომ შენ დაგიტომო, მე რითღა ვიცხოვროვო, — მიუგო მდიდარმა.

— ნახევარზედაც თანახმა ვარ, — უთხრა დალაქმა.

— ვერც ნახევარს ვავიმეტებ.

— ნაათალსაც დაგჯერდები.

— ნაათალიც ძალიან ბევრია.

— ნაათალი-კი არა, იქნება, ნაასალიც ბევრზედ ბევრი იყოს, — წყენით უთხრა დალაქმა, — მე ერთ მანათსაც დაგჯერდები, მაგრამ კარგი არ არის, რომ შენს სიტყვას გადასდიხარ.

— სიტყვაში რა ყრია, ყველა სიტყვა ხომ დასაჯერებელი არ არის, — მიუგო მდიდარმა.

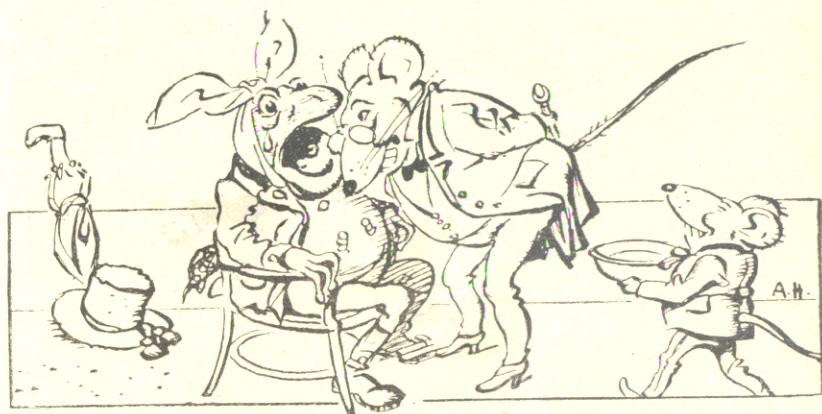
გავიდა დრო. მდიდარი ხელმეორედ შეიქმნა უარესი ავადმყოფი. გაუგზავნა იმავე დალაქს კაცი და დააბარა:

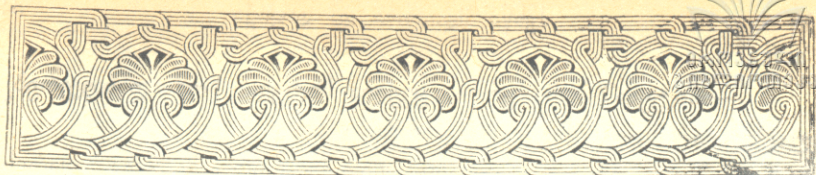
— ოღონდ მოდი, მომარჩინე და სიტყვას გაძღვე, რასაცა მოხვ, მომცემი ვარ.

— სიტყვაში რა ყრია, ყველა სიტყვა ხომ დასაჯერებელი არ არის, — შეუთვალა დალაქმა და არ წავიდა ავადმყოფთან.

დარჩა მდიდარი უექიმოდ; სენმა მალე ხელი დაჰრია და ორ დღეზედ წუთისოფელს გამოასალმა.

აღ. მირიანაშვილი.

მიწის ძვრა თურქესტანში 1910 წ.

(თარგმანი).

ურქესტანში საშინელი უბედურობა დატრიალდა. საშინლად ინძრა მიწა. ეს მიწის ძვრა თვისის ძლიერებით ყველა წინად მომხდარ მიწის ძვრას აღემატებოდა;

მიწის ძვრა იმდენად ძლიერი იყო, რომ შენძრევის უმაღლესი მოგრაფის ენა დაიმსხვრა. სეისმოგრაფს ხმარობენ მიწის ძვრის ძალის საზომად. სეისმოგრაფს აქვს საწერი ნემსი, რომელიც ქვეიდან დაყოლებულ მოძრავ ქალღმერთზე, დახრახნილ ხაზით, ყოველსავე უმნიშვნელო მიწის ძვრას აღნიშნავს ხოლმე. ამ ხაზის მიხედვით იგებენ მიწის ძვრის სიძლიერეს. სეისმოგრაფს შეუძლიან აღნიშნოს რამდენისამე ათასის ვერსის მანძილზე მომხდარი მიწის ძვრა.—ამ შემთხვევაში კი ნემსმა ვერ შესძლო თავის დანიშნულების შესრულება, რადგანაც, საზოგადოდ ქალღმერთის სიგანე ნახევარ არშინზე მეტი არ არის ხოლმე, და თურქესტანის მიწის ძვრის დროს კი სეისმოგრაფის ნემსის ნახტომები ორ საუნიამდე აღიოდა. ამ გვარი მიწის ძვრა რომ იქ მომხდარიყო, სადაც რიცხვ-მრავალი მცხოვრებია, რა თქმა უნდა, დაღუპულ ხალხის რაოდენობაც ურიცხვი იქნებოდა, და რაკი თურქესტანში ცოტა მცხოვრებია, შენობებიც უფრო დაბალი, ამიტომ ამისთანა საშინელმა მიწის ძვრამ შედარებით ცოტა ხალხი იმსხვერპლა—350 კაცამდე.

მიწის ძვრის ცენტრად, ე. ი. იმ ადგილად, სადაც მომეტებულია ძალით შეინძრა მიწა, ვერნი ითვლება, რომელიც ისიკ-კულოს ტბის მიხლობლად მდებარეობს.

— 22 ქრისტიანული დღის 4 საათზე ქ. ვერნის მცხოვრებნი საშინელობა მიწის ძვრამ და უცნაურმა გუგუნმა დააღვიძა. ოთახში ყოველისფერი ცვიოდა, კედლები სკდებოდა, ბაღდალი და ტყეჩი ინგრეოდა. ნამძინარევი, ტანთ-ჩაუცმელი ხალხი ქუჩაში გამორბოდა. საშინელი ყინვა იყო, მაგრამ ეს ყინვა აღარაფრად მიაჩნდათ შეშინებულ მცხოვრებლებთან; სახლში შესვლას ვერვინ ჰბედავდა. თითქმის ყველა ქვეთკირის და ალიზის შენობა ძირიანად დაინგრა, ზოგმა შენობამ დაიწია, ზოგი დასკდა. ხის შენობა კი უფრო ნაკლებად დაშავდა. კიდევ კარგა ხანს გასტანა მიწის ძვრამ. მხოლოდ ხან ნაკლებად ინძრეოდა და ხან უფრო უმატებდა. ასე რომ, შეშინებული ხალხი შინ ვეღარ დგებოდა და, მიწის ოდნავ შენძრევის უმაღლვე, გარედ გამორბოდა. ყველა სახლში ფანჯრები დამსხვრეულიყო, ღუმელები გაფუჭებულიყო. იმათ მდგომარეობას ვეღარ აგიწერთ, ვისაც სახლი დაენგრა და ღვთის-ანაბარად დარჩნენ. ყოველივე სანოვაგე გაძვირდა და ახლა ადვილად წარმოიდგენთ, რა გაჭირვებაში ჩაცვივოდა ხელ-მოკლე და დატაკებული ხალხი. — ქ. ვერნის გარდა, ბევრი სხვა პატარა ქალაქი დაშავდა. გზების და ტელეგრაფის გაფუჭების გამო, ქალაქებიდან არავითარი ცნობა არ მოდიოდა. ქ. პრევეალსკის ბედ-იღბალი მეტად აფიქრიანებდა ყველას, რადგანაც ეს ქალაქი იქვე ტბის ნაპირას მდებარეობს. ყველას ეგონა, პრევეალსკი გაჰქრა, ტბამ ჩანთქაო. შემდეგ, რის ვაი ვაგლახით გაგზავნილმა კაცებმა ამბავი მოიტანეს, რომ თვით ქალაქი შედარებით ცოტათი დაზიანებულიყო, ხოლო გზები საშინლად გაფუჭებულიყო. ცალკე კლდის ნანგრევებით, ცალკე მთებიდან მოწოლილ თოვლით გზები შეკრულიყო. ტელეგრაფის ბოძები 100 საყენზე გადასცილებოდა გზებს. სხვათა შორის დაშავდა ქ. პიშპეკი, ჯარკენტი, ტოკმაკი და მომეტებულად ის ქალაქები, რომლებიც ტბის ჩრდილოეთ მხარეს მდებარეობდნენ. მთებშიაც მრავალი ხალხი და საქონელი დაიღუპა. ბევრი ზვავმა დაიტანა და სხვ... ამიტომ ძალიან ძნელია დაღუპულთა რიცხვის გამოანგარიშება. ბევრი ალაგი ისე გამო-

იცვალა, რომ იმის ცნობა შეუძლებელია. ზოგ კლდის ნახევარი ქი 10 არშ. სიგანეს აღემატება. ზოგან ხევი ჩაწვა, ჩაინგრა, ზოგან სულ უცნობი ხევი გამოჩნდა. მთის მდინარეები აღიღდა და წალეკა მინდვრები. მიწის ვეებერთელა ნაქრები ხეებით, შენობებით გადატანილ იქმნა თავის ადგილიდან სულ სხვა ალაგას. — არა ერთხელ სწვევია თურქესტანს ამგვარი უბედურება. რამდენიმე მიწის ძვრა ქ. ვერნისაც გამოუცდია. უკანასკნელად მიწა იძრა 1887 წ. მაშინვე შიშობდნენ ხელ მეორედ ქალაქის გაშენებას, მაგრამ არ დაიშალეს, გააშენეს, და მაინც არ ასცდათ ეს საზარელი უბედურობა.

თითქმის ყოველთვის თურქესტანის მიწის ძვრას ტექტონიური ხასიათი ჰქონდა. დედამიწის კანი ყოველთვის მოძრაობს და ამიტომ მუდმივ ცვლილებაშია. ზოგან მიწა იტკეპნება, ზოგან ბურცდება. ხანდისხან დიდრონ ნაქრებით იკეცება, ერთი მეორეს აწვება, გროვდება, ზღვავდება და ამ გვარად ახალ-ახალი მალლობები ჩნდება.

საზოგადოდ ეს ცვლილება ჩვენდა შეუმჩნევლად ხდება: ნელა, დინჯად, თან და თანობით, ასე რომ ხალხი მხოლოდ ასისა და ათასის წლის შემდეგ ამჩნევს მიწის ნამუშავარს: ზღვის ძირი მალლა ამოდის, იმ ალაგას ახალი კუნძული ჩნდება; მშრალი ალაგი დაბლა იწვეს. შიგ წყალი გუბდება, დიდდება და ზღვად იქცევა. — ხან კი მიწის კანის ცვლილება უეცრად ხდება. უეცრად მიწა ბურცდება, იკეცება, სკდება და ამის გამო ინძრევა, ბობოქრობს, ხან ზევით ადის, ხან დაბლა ჩადის, ამასობაში ნახეთქი ემატება. აი, ამ გვარ მოძრაობას ტექტონიური მიწის ძვრა ეწოდება. უკანასკნელი მიწის ძვრა თურქესტანში სწორედ ამ ნაკეცების გამო მოჰხდა, ტიან-შანის მთის ქედში. თურქესტანის მიწის ძვრა ჯერაც არ შეჩერებულა. დღესასწაულები მცხოვრებლებმა სულ შიშში გაატარეს. პატარა ხნით კი თითქოს შეჩერდა, მაგრამ ხანდახან გახეთებს კიდევ მოაქვთ მიწის ძვრის ამბები. გაუბედურებული და დაღატაკებული ხალხი დიდ გაჭირვებას განიცდის.

თეთრი სამოსელი.

(ზღაპარი)

ყო ერთი მდიდარი სახელმწიფო. ამ სახელმწიფოს მეფეს სახელად ეწოდებოდა „მტერთა მძლეველი“. რადგან არავის არ შეეძლო მისი წინააღმდეგობა, ყველას სძლევდა, იმონებდა. ბევრი ძვირფასი მარმარილოს სა-

სახლეები ჰქონდა, ურიცხვი ძვირფასი ბალები, უთვალავი ოქრო და ვერცხლი, მაგრამ ყველა ეს ეცოტავებოდა. გზავნიდა აღმოსავლეთ, დასავლეთ, ჩრდილოეთ-სამხრეთისაკენ ჯარს და იმორჩილებდა ყველას.

როდესაც ძლევა-მოსილი ჯარი ბრუნდებოდა უკან ძვირფას ნადავლით, მეფე საუკეთესო ნივთებს ირჩევდა; ხალიჩებს, ძვირფას ქურქებს წავისას და კვერნისას, ბრილიანტებს, გვირგვინებს, აღმასის ყელსაბმელებს, ყოველ ამას აირჩევდა და მიართმევდა ხოლმე თავის ერთად ერთ საყვარელ ქალს, რომელსაც სახელად „მწუხარება“ ერქვა. ეს სახელი იმისთვის უწოდეს, რომ მშვენიერს სახეზედ არასოდეს ღიმილი არ მოსდიოდა, მუდამ მოწყენილი იყო; არ ახარებდა ძვირფასი საჩუქრები მამისა; ყველა სამკაულს ჩაჰყრიდა ყუთში და უცქე-

როდა ისე, როგორც უბრალო შუშის ნამტვრევებს; მეტი მნიშვნელობა მის თვალში არ ჰქონდა; არასოდეს არ შეჰხებია უცხო ძვირფასს ხილს, არასოდეს არ იმკობდა მშვენიერ თავს ყვავილებით.

— რითი ხარ აჟად, ჩემო საყვარელო შვილო, ან რა გაკლია, მითხარი?—ხშირად ეკითხებოდა მამა.

— მოწყენილი ვარ, მამილო!—მიუგებდა შვილი.

— როგორ უნდა მოვიქცე, რომ გაგამხიარულო, ერთხელ მაინც გაიღიმო, შვილო?

— მაჩვენე ისეთი რამ, რაც არ მინახავს და არ მომეხერბია, რაც ახალია ჩემთვის:—მიუგო ქალმა.

მეფემ მოიწვია მთელის სახელმწიფოს საუკეთესო მხატვრები, მომღერალნი, მემუსიკენი, თვალთმაქცი შვილის გასართობად.

მხატვრები სდგამდნენ ერთი მეორეზე უკეთესს ცოცხალ სურათებს მეფის ასულისთვის, მაგრამ არც ერთი არ იპყრობდა ლამაზის ყურადღებას: მალე აშორებდა თვალს სურათებს და თან ამბობდა: „ყოველივე ეგ უკვე მინახავს, ყველაფერმა მომაბეზრა თავიო“.

თვალთმაქცეები ჰყლაპავდნენ შუბებს, ნაკვერჩხლებს, გველებივით იკლაკნებოდნენ, ჩიტებივით გადაფრინდებოდნენ ხოლმე ერთის სასახლის სახურავიდან მეორეზედ, მაგრამ არც ეს ართობდა ქალს და უკმაყოფილოდ ამბობდა: „მოსაწყენია ყოველივე!“.

მემუსიკენი და მომღერალნი სცდილობდნენ მუსიკა-სიმღერით გაერთოთ მეფის ასული; როცა მუსიკა უკრავდა რაიმე სამწუხაროს, ქალი მღელვარე ცრემლით სტიროდა, სტიროდა სანამ მუსიკა არ გაჩერდებოდა. როცა რაიმე სამხიარულოს უკრავდნენ ან მღეროდნენ, ქალი სტოვებდა გასართობ ადგილს, გადიოდა თავის საწოლ ოთახში, ჩაწვებოდა ლოგინში და თავზე ბალიშებს დაიყრიდა, რომ არ გაეგონა სამხიარულო ჰანგები.

— არ მინდა მოვისმინო, უბრძანეთ, გაჩუმდნენ.

ასე გადიოდა დღეები. დაღონდა მეფე, აღარ იცოდა, რითი გაერთო საყვარელი ქალი.

ახლა ომს მიჰყო ხელი. ყველა მეზობელი სახელმწიფოებში დამონებული ჰყავდა, მხოლოდ სამი სამეფო დარჩა დასამორჩილებელი:

აღმოსავლეთად—სამეფო ძლიერებისა, დასავლეთად—ცბიერებისა, სამხრეთად—სამეფო მართალთა.

ძლიერების სამეფოში იყო ისეთი უზარმაზარი 'ციხეები, რომ ზედ მუდამ ღრუბლები დაცურავდნენ, სცხოვრობდა ისეთი უზარმაზარი და ღონიერი ხალხი, რომ ერთს კაცს შეეძლო თავის, შუბით აეტაცა ჰაერში ხუთი ჩვეულებრივი ადამიანი. ეს ხალხი რკინით იყო შემოსილი, ასე რომ მახვილთა და ტყვიით მათი დაძლევა შეუძლებელი იყო. თითოეული კაცი საუზმედ ერთ ცხვარსა სჭამდა, სადილად-კი—ხარს, ღვინოს და წყალს ჩაფებითა სვამდნენ და კიქები ხმარებაში არ იყო. ისეთი ძლიერი ხმა ჰქონდათ, საკმარისი იყო, ას კაცს ერთად დაეყვირა, რომ მათის მტრის აგურის ციხე-დარბაზები ბანქოს ხუხულებივით მიწასთან გასწორებულიყო. არავინ იმათ არ ეომებოდა, ყველას ეშინოდა მიახლოვება ამ სამეფოსთან.

მტერთა მძლეველმა მეფემ განიზრახა ამ ხალხის დამონება.

მეფეს ჰყავდა ერთი ბრძენი მოხუცი, რომლის რჩევა-დარიგებას ისმენდა ხშირად ძლიერი მეფე: მოხუცი მივიდა მეფესთან და უთხრა:

მეფევ, ნუ ინებებ მაგ საქმეს, მოიშორე ეგ აზრი თავიდგანაო.—მეფემ ახლა არ დაუჯერა თავის მრჩეველს და გაგზავნა ჯარი ძილერთა წინააღმდეგ.

აი, ციხე ძრიელთა, მაღალი, ამართულა როგორც მთა, ზედ ვით არწივნი გადმომდგარან მეომარნი, ქვევით კი ჰიანქველასავით ფუსფუსობს ჯარი მძლეველთა მეფისა.

ისვრიან ესენი თოფებს ქვევიდგან ზევით, მაგრამ არც ერთი ტყვია შუა ციხემდისაც არ აღის, იქიდგან კი კაცის

ტოლა ქვები სეტყვასავით სცვივა ქვევით და სწყვეტვს ვერც ერთი კაცი ველარ დაბრუნდა შინ ცოცხალი.

გონიერმა მოხუცმა უთხრა მეფეს:

— ამნაირად ამოსწყვეტ მთელს შენს ხალხს და იმათ-კი ერთ გოჯ მიწას ვერ წაართმევო; საჭიროა სხვანაირად მოიქცე. მისწერე მათ მეფეს, რომ მშვიდლობიანობა გსურს; როცა დასთანხმდეს, მოიწვიე მათი დიდკაცობა სანადიმოდ, დაუმზადე სულ სხვა და სხვა უცხო სასმელ-საჭმელები, სახელმწიფოს ლამაზ მანდილოსნებს უბრძანე ემსახურონ სტუმრებს, გააკვირვე შენის სიმდიდრით და სიუხვით; თუმცა ძლიერნი არიან, მაგრამ ოქრო-ვერცხლი თვალითაც არ უნახავთ, არც უცხო საჭმელები, გარდა ცხვარისადა ხარისა.

დასთანხმდა მეფე. დადგეს მაგიდები, დაჰფინეს ოქროსა და ვერცხლის ლანგრები, საუკეთესო ღვინოებით აავსეს ბროლის ჭურჭლები, ისეთები, რომ სიდიდით კასრებს უდრიდნენ, ლანგრებზე დააწყეს მთელ-მთელი შემწვარი გარეული ღორი, ირემი, ინდოური, თხა და სხვა.. უმშვენიერესნი მანდილოსანნი, ოქროთი და ძვირფას სამკაულით შემკულნი, ძვირფას ხავერდსა და ფარჩაში გამოწყობილნი, ემსახურებოდნენ სტუმრებს, ძვირფას სინებით მიართმევდნენ ხილს.

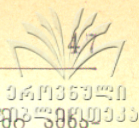
მოხუცი კი დადიოდა და სთავაზობდა ყველას. მივიდა ერთთან, ჰხედავს—მესამე ინდაურს ათავენს.

— მოგწონს, გეტყობა, ჩვენი საჭმელი? — ჰკითხა მოხუცმა.

— საუცხოვო ფრინველია, — მიუგო სტუმარმა: — ყველაფერს მივსცემდი, ოღონდ ყოველ დღე ასე ვსადილობდე.

— ეგ ადვილია, — მიუგო მოხუცმა, — გადმოსახლდი ჩვენს სახელმწიფოში, მეფე ყოველ დღე ათ-ათ ინდაურს გაგიჩენს, ხავერდის ტანისამოსსაც შეგიკერავს. აბა, რა ცხოვრებაა თქვენი ცხოვრება. როგორც ზანდუკები, ისე ხართ შექედილი რკინით, უცხო საჭმელი ხომ არ გღირსებიათ; რისთვის ემსახურებით თქვენს მეფეს?

დაფიქრდა სტუმარი და შემდეგ სთქვა:

— ეჰ, მე კი გადმოვიდოდი თქვენსკენ, მაგრამ ჩემს ნაგებისა მერიდება.

— ამხანაგებისათვის ნუ სწუხარ, — უთხრა მოხუცმა და გაშორდა.

ჩაიარა მოხუცმა და ჰხედავს ერთი სტუმარი, როგორც კარხალი, ისე გაწითლებულა, ღვინოს კი ვერ სცილდება; მივიდა მასთანა და უთხრა.

— მოგწონს ღვინო?

სტუმარი, პასუხის მაგივრად, ტუჩებს აცმაცურებს, თავს აქნევს, ლაპარაკი აღარ შეუძლიან.

— ჩვენს მეფეს სავსე აქვს მარნები ამ გვარ ღვინოებით. ერთი სიტყვა ჩაუჩურჩულოე შენს მეფეს, რომ ჩვენ დაგვმორჩილდეს და მთელ ერთ სავსე მარანს შენ გიწყალობებს.

სტუმარმა თანხმობა აღუთქვა. მესამე სტუმარი ილაგებდა ჯიბეში ფორთოხლებს, მსხლებს, ატმებს. როცა მოხუცი მივიდა მასთან, სტუმარმა უთხრა:

— მიმაქვს ჩემს შვილებთან ძვირფასი ძღვენი; იმათ ამგვარი არა უნახავთ რა.

— აი, ბატონო, გადმოსახლდი ჩვენსკენ და ჩვენი მეფე მთელ ხეხილის ბაღს და ძვირფასს სასახლეს გითავაზებს.

— არ შემიძლია; ღალატისათვის მეფე დამსჯის სიკვდილით.

— თქვენ და თქვენს ამხანაგებს შეგიძლიათ შეთანხმდეთ, მოელაპარაკოთ მეფეს, შეაგონოთ — დაგვმორჩილდეს და მერმე, სადაც გინდათ, იქ იცხოვრებთ.

ჩაფიქრდა სტუმარი. მოხუცი მოშორდა.

გაიარა მოხუცმა და ესმის — ერთი სტუმარი მოსჯდომია გვერდით ერთს მშვენიერ მანდილოსანს და სთხოვს ცოლად წაჰყვეს. მივიდა მათთან მოხუცი და ეუბნება:

— ჩვენი მეფე ნებას არ მისცემს, ჩვენი ქალი გარეშე კაცს მისთხოვდეს; თუ ჩვენ დაგვმორჩილდებით, შემდეგ შეიძლება.

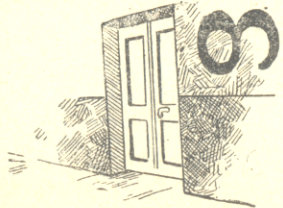
იტა.

(დასასრული იქნება)

ო. ვახტანგ ვახტანგის ძე ორბელიანი.

(1812—1890) *)

ავადი ვახტანგ ორბელიანი დაიბადა 5 აპრილს 1812 წ. დაბადების პირველს წელსავე დაობლდა და დარჩა დედის მზრუნველობის ანაბარად. სახელოვანი მისი დედა,

თეკლე ბატონიშვილი, ირაკლი II მეფის უმცროსი ასული იყო. ცამეტ წლამდის ვახტანგი იზდებოდა დედის ხელმძღვანელობით. 1825 წ. კი გაისტუმრეს პეტერბურგს ჰაეთა კორპუსში სასწავლებლად. ჩრდილოეთის ცივი ჰაეა ვერ აიტანა და ამიტომ ხუთის წლის შემდეგ დედამ შვილი საქართველოში წამოიყვანა. თუმცა სწავლა ვერ დაამთავრა, მაინც 18 წლის ვახტანგს მისცეს პირველი სამოქალაქო ჩინი. 1830—1832 წ. გაატარა ოჯახში და გართული იყო მხიარულებასა და წიგნის კითხვაში. ლექსში „ძველს მეგობარს“ (დ. ყიფიანს) გვაგებინებს, რომ ამ დროს ყმაწვილი კაცი გაიტაცა გეტესა, შექსპირისა და შილოერის ნაწერებმა. 1833 წ., როგორც შეთქმულების წევრი, კალუგაში იქმნა გაგზავნილი. ოთხი წელიწადი დაჰყო სამშობლოს გარეშე და 1837 წ.

*) ლექსები ვახტანგ ორბელიანისა. სრული გამოცემა 1894 წ. ლექსებს წინ უძღვის ბიოგრაფია, დაწერილი ილია ჭავჭავაძის მიერ. „კრიტიკული წერილი“ კ. აბაშიძისა „მომამბეში“ 1900 წ. № 7.

დააბრუნეს უკან. საქართველოში დაიწყო სამსახური და წლამდის მონაწილეობა მიიღო ომებსა და ლაშქრობაში. გენერალ-ლეიტინანტის ჩინამდის მიაღწია. სხვა და სხვა დროს ასრულებდა თერგის მაზრის უფროსობას; იმსახურა გლეხთა საკრებულოს წევრად და უკანასკნელად ასრულებდა მომრიგებელ შუა-კაცის თანამდებობას. გარდაიცვალა ტფილისში 29 სექტ. 1890 წ.

თავ. ვახტანგ ორბელიანი, — ამბობს მისი ბიოგრაფი ილია ჭავჭავაძე, — დაიბადა და გაიზარდა იმისთანა დროს, როცა ჯერ კიდევ ცხოვრებას ეჩმნეოდა წყლულნი და დაკოდილებანი მეთვრამეტე საუკუნისა და მეცხრამეტე საუკუნის ქარს ვერ გაეფანტა მათ მიერ მოვლენილი ნალველი, მწუხარება და სასოწარკვეთილება. ჯერ კიდევ თითო-ოროლა ოჯახში ცოცხალი იყო ხსოვნა მეთვრამეტე საუკუნისა, რომელმაც სული დალია 1795 წ. 11 სექტემბერს სოღანლულს, კრწანისის ბაღებთან და წამების სახელოვანი გვირგვინი დაადგა იქ ქვეყნისათვის თავგანწირულ მამულიშვილებს. ჯერ კიდევ აქა-იქა ანათებდა დიდებულ მეფის ირაკლის შუქი, რომლის... „ღღენი ემსგავსნეს ჩასვენებულსა ბრწყინვით მზეს... დიდება ივერიისა მასთან მარხია სამარეს“. ამ ჩასვენებულ მზის და დიდების ჭირისუფალი სხვათა შორის ვახტანგ ორბელიანის ოჯახშიც იყო — დედა მისი თეკლე ბატონიშვილი, საყვარელი ასული ირაკლისა. თეკლე ბატონაშვილი ზედმიწევნით მცოდნე ყოფილა ქართულ მწერლობისა და საღმრთო წერილისა: იგი იყო შესანიშნავის ჭკუისა, სათნოებისა და გამჭრიახობის ადამიანი. ვახტანგ, დედის გავლენით აღზდილი, გულწრფელი მოტრფიალე იყო სამშობლო ქვეყნისა და ამასთანავე გულმწუხარე მგოდებელი მის წარსულ დიდებისა, გულ-აყრილი აწმყოზე. დედისაგან ბევრი სანაღვლელო და სანატრელი მოგონება ექნებოდა შთანერვილი, მისგან შეითვისებდა წარსულისადმი ღრმა სიყვარულს და პატივისცემას. თვით ამბობს:

„სული მიკვნესის, გული ჩემი მწარედ ღონდება,
 რა მაგონდება, რასაც დედა ნორჩს მომიბოძრობდა.“

ივერიის ძე აღიზარდა ნანგრევთა შორის, უნათებდა წყვდიადს გზაში ერთი ლამპარი, რომელიც „ალაგზნო დიდმა შოთამ“ (ლექსი ნანგრევთა შუა). სიყვარული და ნალველი წარსულთა დროთა მიმართ შეიქმნა დედა ძარღვად ვ. ორბელიანის პოეზიისა.

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე მეოთხედში მოძრაობამ შექმნა ბრწყინვალე ჯგუფი გონება-განვითარებულ ახალგაზდებისა რომელთა შორისაც იყვნენ: გრ. ორბელიანი, დ. ყიფიანი, ორნი გიორგი და ზაქ. ერისთავნი, იოს. და კონსტ. მამაცაშვილები. ამთა შორის ტრიალებდა ვახტანგ ორბელიანიც. ამ წრეში საუკეთესო დროს გასატარებლად მიაჩნდათ საუბარი წარსულის შესახებ, როგორც ჰმოწმობს პოეტი:

„გული საუბარს მივანდოთ და მოვიგონოთ წარსული
 სამშობლო ისტორიისა გადაეხსნათ დიდი რვეული.“

წარსული ამბები პატარაობიდანვე შეიყვარა, იმიტომ რომ „იქ ბრწყინავენ დიდნი გმირნი, დიდნი მამულისშვილნი, დიდის ანდერძებით და სურვილებით გულტკივნებულნი“, იქა მარხია სახელოვანი მისი პაპა მეფე ირაკლი*) და მასთან ქვეყნის დიდებაც.

დღევანდელ ნანგრევთა შორისაც კი ანათებს ძველთა მამულისშვილთა დიდბუნებოვანობის ლამპარიო:

„და თუ აქამდის არ დაბნელდა ჩვენი გონება,
 და თუ სწავლისთვის, სამშობლოსთვის კვლავად ადგება,
 და თუ აქამდის არ დავკარგეთ სითბო გულისა,
 იგი მადლია იმ ნათლისა წმინდის ლამპრისა.“

ვ. ორბელიანი გლოვობს „ჩასვენებულ მზისთვის“ და მისი ხსენებაც კი ავსებს პოეტის არსებას გამოუთქმელ ტანჯვით.

*) მის ხსენებას უძღვნა ლექსი „ირაკლი და კონსტა ბელადი“ (ნამდვილი ისტორიული ფაქტი) და „ირაკლი და მისი დრო“. ამ უკანასკნელში ამბობს: „ჩვენს მიწა-მამულს, მტრისგან წამებულს, ცამ მოუვლინა მეფე ირაკლი! მამულისათვის ძრწის, დღე და ღამ იბრძვის, იცის, რაცა სძევს მამულის ვალი“.

სდგას „ძველი დმანისის“ ნანგრევთა წინაშე თავმოხრილი, ფიქრით მოცული და, მწუხარებით დამწვარი, სწყრება წარსულის მოგონებით: „რისთვის და რად მინდა მის მოგონება, რაც რომ ყოფილა, წარსულა და აღარ იქნება, რაც ფიქრს აწუხებს, გულს აკვნესებს და სულსა სტანჯავს, რაც რომ მდიდარსა ფანტაზიას და ზღაპარსა ჰგავს. განჰქრი, დმანისო, და დაინთქე უფსკრულსა, ჩემს სატანჯავად, რომ არ იდგე ჩემს თვალთა წინა!“ წარსულის დიდების სანაცვლოდ წარმომდგარა ახალი შენობა, რომლის „კირსა და ქვას, ვით სუსტს ასულს, არც ძალი და არც ღონე აქვსო“. ამიტომ გულამოსკენით ამბობს: „მაგრამ რად გვინდა მის ამბავი, რაც არს აღარა, რაც თვალთ წინა გვაქვს გულსაკლავად, ისიცა კმარა.“ გრძნობიერმა სიყვარულმა ოდესღაც დიდებით აღყვავებულს სამშობლოსადმი ვ. ორბელიანის პოეზიას შეაქსოვა გულსაკლავი, მაგრამ წრფელი გოდება. იგი გამოწვეულია საქართველოს წარსულ დიდების მოგონებით და მის გადავლილ ჭირის და ვაგლახის გათვალისწინებით. „ჩვენი ივერი,—ამბობს იგი „იმედში“—მშვენიერი არს სისხლის კალო, გმირთა აკლდამა, გულთსაკლავი და სავალალო“. იმედის დაკარგვამ სასოწარკვეთილებამდის მიიყვანა და სიმწარით ათქმევინა: „გონება ჰხელობს, გაშმაგებულს აზრი მერევა, სარწმუნოებას გულის კმუნვას ძალა ერევა!“ „თუ ქვეყანაზედ ღმერთიაო, მაშ საქართველო ასე მწარედ რისთვის დაემხო?“ ეს ღვთის გამობა წარმოათქმევინა მამულის სიყვარულმა ღვთის მოსავს პოეტს და სინანულით ათხოვნინებს მოტყეებას:

„ღმერთო კეთილო, მომიტევე შენს დაბადებულს,
 ნუ მკითხავ გამობას გაშმაგებულსა.“

გულს ცეცხლი ეკიდება, როცა ჰხედავს დანგრეულს საქართველოს და იტანჯება ფიქრით, რომ იქნება „თვით ნანგრევნიც განჰქრნენ და მათი სახელი, მათი ხსენება აღარსად დარჩნენ“. მშვიდი ასული, მოვლენილი პოეტისადმი, ამშვიდებს მის გულში შებრძოლებულს მამულის სიყვარულსა და

სარწმუნოებას. „მაშინ მომიახლოვდაო ტურფა, მშვიდი ასული; გრძნობითა სახე ზბრწყინავდა, უძგერდა გული. გწამდესო, ღვაწლნი მამა-პაპათ არ განჰქრებიან: მართლმადიდებელთ ქვემარტი ღმერთი ძლიერი მოგფენსთ თვისს სხივს, თვისს სიუხვებს და თქვენი ერი, ქრისტეს ჯვარისთვის წამებულო, კვლავ გამრავლდება; თქვენი სამშობლო დანგრეული კვლავ აღყვავდება“... ამ იმედით განვიდა ამიერ სოფლით და დაგვიტოვა მესსიანიზმის *) საუკეთესო ნაშთი. ვ. ორბელიანი გახდა ჩვენში წარმომადგენელი იმ მისტიკურ მოძღვრებისა, რომლის დედა აზრია, რომ განგება ქვეყნად დროგამოშვებით ჰგზავნის ზემთაგონებულს მომაკვდავს თავის წინაგანზრახულთა აღსასრულებლად. 18¹⁰ წ. დაახლოებით პოლონეთის მწერალმა ახალგაზდა მღვდელმა ვორონიჩმა **) შეჰქმნა მგზავსი მისტიკური მოძღვრება. თავის ლექსებში გამოსთქვა რწმენა, რომ ღმერთი აღადგენს პოლონეთსაო. ამგვარივე რწმენა, რომ უფალი მოჰხედავს ქვეყანას და განაახლებს მის ნანგრევებს, უღვივოდა ვახტანგ ორბელიანსაც. საინტერესოა ლიტერატურის ისტორიისათვის, რომ პოლონელი მწერალი ვორონიჩი, გულდათუთქული თავის ქვეყნის დაცემით და აღტაცებული მის მომავალ აღყვავების ოცნებით, იმავე ფარგალთა შორის აწარმოვებს თავის აღმაფრენას, რომელიც შეადგენს ჩვეულებრივ სქემას ქართველთ მსცოვან მგოსნისას. ამისი ლექსები: „ორი შენობა“, „ჯვარი ვაზისა“, „იმედი“ განმსჯვალუღია მესსიანიზმით, მისტიკურ რწმენით, რომ დანგრეული სამშობლო კვლავ აღყვავდება. ვ. ორბელიანის მესსიანიზმი მით უფრო საყურადღებოა, რომ მან განიცადა ოცნების ამაოება 1832 წ., როდესაც ქართველთა შეთქმულებამ მამულის პოლი-

*) მესსიანიზმი—ამა თუ იმ ერის რწმენა, რომ იგია ერი რჩეული და კაცობრიობის უმაღლესის დანიშნულების აღმსრულებელად მოწოდებული.

**) ნახე ჩემი წერილი „განათლებაში“ (1910, № 2) „მესსიანიზმი პოლონურსა და ქართულს მწერლობაში“.

ტიკურად გათავისუფლებისათვის უნაყოფოდ ჩაიარა და პოეტი საიდუმლო საზოგადოების „ქაბუკი“ წევრი დაისაჯა და სამშობლოდან განიდევნა. ამ შემთხვევამ მწარე დალი დაასვა პოეტის სულის ვითარებას: სამშობლოსაგან ეტლით ვიყავ მოშორებულიო, ამბობს იგი „მოგონებაში“. მაინც მგოსანს რწმენა მომავალ ბრწყინვალე ვარსკვლავისადმი არ გაჰქრობია და, მესსიანურ მოძღვრების თანხმად, „ნათელი და სიცოცხლე მოკლულს გულს არ შეჰრყევია“.

თუ შევადარებთ ვ. ორბელიანის სიმბოლიურ ქმნილებას „იმედს“ პოლონელთ პოეტის ვორონიჩის ნაწერს, მსგავსება იმდენად თვალსაჩინო იქნება, რომ გვებადება აზრი მივაწეროთ ქართულ ლექსის წარმოშობა უცხოელის ვავლენას. მართლაც, ყურადღების ღირსია ის სქემა, გეგმა, რომელიც არის ქართველ და პოლონელ პოეტის დედა ძარღვი. ორივენი ჯერ აღგვიწერენ დანგრეულს სამშობლოს, ორთავეს გამოეცხადება იდუმალი მშვენიერი არსება, ერთნაირად აღნიშნავენ ღვთისა და კაცთა შორის ახალ კავშირის დამყარებას, რომელსაც შედეგად მოჰყვება სამშობლოს აღორძინება. ვორონიჩი იკითხება: „ვინაა ისა?“ ამ გვარადვე იწყებს „იმედის“ დამწერი: „ვინა ხარ შენა, მშვენიერო, მოხვედი სითა? ხარ ამ ქვეყნისა, თუ ციური მოფრინდი ცითა?“ ეს ჩვენება „იმედისა“ იგივეა, რაც ილ. ჭავჭავაძის „აჩრდილში“ და მამია გურიელის „პოეტსა და ჩვენებაშია“ მოგვევლინება. ვ. ორბელიანი შეაქებს ივერიის ცას, ბუნებას, ზღვას და ბარს, რუსთაველის ლექსს, მოიხსენებს თამარის და დავითის სულს და შემდეგ გულდამწვარი აღწერს „ივერიის შავს ბედს“, დაობლებულს, ძველის დიდებით განთქმულს სამშობლოს: „მაგრამ აქ ხშირად ჰპოვებ ტაძართ, შთენთ დიდებულთა, პალატთ ნანგრევთა და მონასტერთ აოხრებულთა“... წმინდა საფლავნი ნანგრევთ შორის ხშირია, მოუხსენებელთ უპატრონოდ „ტყენი ჰბურვიან“, ერთი საუნჯე დარჩენია ამ გმირთა აკლდამას: „ივერიას შერჩენია „ჯვარი ვახისა, რომელიც ხელში ეპყრა წმინდა ასულსა“.

ქართული
საზოგადოებრივი
მეცნიერებათა
აკადემია

მირიანის დროს აქეთ „მადლი იმ ჯვარის ჩვენს სამშობლოზედ, ჩვენს ერზედ არის“; მოიგონებს იგი „გმირთა-გმირს“ ირაკლის და მამულისათვის თავგანწირულ ბრძოლას, მიუთითებს არაგვის და მტკვრის კიდეებზე, რომელნიც წარსულის უტყუარნი მოწამენი არიან, ჰგმობს კიდეც უფალს, რომ თუ მან ქვეყანას მიანიჭა წესი, საქართველო ასე მწარედ რად დაემხოვო. ბოლოს, ვორონიჩისებურად, ტურფა ასული მიუახლოვდება პოეტს, გაამხნევეს და ეტყვის: „გწამდესო, ღვაწლნი მამა-პაპათ არ განჰქრებიან, გწამდეს, — ეს უთენნი დიდებულად კვლავ აღსდგებიან! მართლმადიდებელთა ჰემმარიტი ღმერთი ძლიერი მოგფენსთ თვისს სხივსა, თვის სიუხვს, და თქვენი ერი, ქრისტეს ჯვარისთვის წამებული, კვლავ გამრავლდება, თქვენი სამშობლო დანგრეული კვლავ აღყვავდება; ამიერ თქვენთან დავამყარე წმინდა კავშირი, ამიერ თქვენთან მე ვიქნები სტუმარი ხშირი“.

მესსიანიზმი მკაფიოდ გამოთქმულია მის ლექსებში: „იმედი“, „ჯვარი ვაზისა“ და „ორი შენობა“, წარსული საერთოდ ვ. ორბელიანს განდიდებულ, იდეალურ სურათად აქვს წარმოდგენილი და ამ მხრივ ეკუთვნის ქართველ საუკეთესო პოეტთა დასს, რომელნიც აწმყოს გარდაქმნისა და უკეთეს მომავლის სურვილით აფერადებდნენ და მხურვალედ აშუქებდნენ ისტორიულს მოგონებას და ნაშთებს. ვ. ორბელიანის სალიტერატურო მოღვაწეობა იწყება 1857 წ., როცა იგი 35 წლისა შეიქმნა. ამ დროს დაუწერია „ბულბული“ („ცისკარი“ 1857 წ. № 1). 1858 წ. დასწერა მიმსგავსება ვ. ჰუგოსი, 1859 წ. „იმედის ნაწყვეტი“ და იმით თავდება მის შემოქმედება 1866 წლამდე, როდესაც დაიბეჭდა მისი „ძველი დმანისი“. დანარჩენი ლექსები დასწერა 1879—1890 წლ., როდესაც პოეტმა მოხუცებაში გადასდგა ფეხი და 67—78 წლით დატვირთული იყო. ლექსში „ბაქარ ქართლელს“ ვ. ორბელიანი გვამცნევს, რომ იგი პოეტი არ არის, რადგან კაცის თვალს ცრემლს ვერ მოჰგვრის და ვერც ერს აღძრავს. მართლაც, პირველი ლექსები კერძოდ პოეტის სულის ვითარებას გვიხასიათებს.

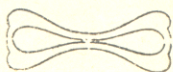
შემდეგ, ილიას ნაწერების გავლენით, ვ. ორბელიანის პოეზიაშიაც სამოქალაქო ხმა გაისმა, პატრიოტულმა გრძნობამ შეიპყრო მგოსნის ოცნება, საზოგადო კენესა-ობვრის მქადაგებელი შეიქმნა. ლექსი „ორი შენობა“ (1881 წ.) უკვე მამულის სიყვარულით არის ჩაგონებული და მაჩვენებელია მის რომანტიკულ მიმართულებისა. აქ აღარებს ძველს და ახალს დროებას, ძველს კულტურას და თანამედროვე ცხოვრებას; ერთს შენობაში ჰხედავს სიციცხლეს და მოძრაობას, „მეორე არის ძველთ წინაპართ სადგურის შთენი“; პირველი სუსტია, ღონე არა აქვს; მეორე სავსეა ღონით. ერთს დაანგრევს სამოციის წლის სეტყვა და ქარი, მეორე — შეიდასის წლის მოხუცი სდგას — გმირად, ქარიშხალისა არ ეშინიან.

„და თუ ოდესმე მის კედელნი დაინგრევიან,
 შთენნი კი მისნი საუკუნოდ მთლად დარჩებიან;
 დარჩება მისი საუკუნოდ ქვეყნად ხსენება“

ამ შედარებას ათავებს რწმენის გამოთქმით, რომ „დიდს წარსულს მომავალიც დიდი ექნებაო“. თავის პოეტურ აღმადრენის ძლიერება და გაღვიძებული პატრიოტული გრძნობა ორს თავის საუკეთესო ნაწერში განახორციელა: „იმედი“, რომლის შესახებ ზემოდ უკვე მოგახსენეთ, და „ობოლი“, შოთა რუსთაველისადმი მიძღვნილი. აქ აწერილია დიდის პოეტის აღზდა ობლობაში, დიადის ბუნების გავლენა მის გენიოსურს ნიჭზე, საფუძვლიანი განათლება „ელლინთა მამულში“, დაბრუნება საქართველოში და თამარ დედოფალთან გამოცხადება. მეფე-შვენება ზის ტახტზედ, ფიქრით მოცული, ღ ინებებს ინახულოს „ვეფხვის ტყაოსნის“ დამწერი. მოჰგვარეს ჭაბუკი მშვენიერი: თვალეში მას უბრწყინავდა მადლი ციური. „მეფემ-შვენებამ“ ჰკითხა მხოლოდ: „ეს ლექსნი გულს ვით ჩაგინერგდნენ, გულთა დამწველნი ვით აღმოხდნენ, ვით დაიწერენ? — დიდო მეფეო! მაგ რვეულში რაც დაიწერა, შენმა ნათელმა, მშვენიერმა სახემ შთამბერა. ნათელი მეფე მას უმზერდა ტკბი-

ლის ღიმილით, უთხრა: „ეს ლექსნი შთაბერილნი გაქვს შენ ცით მალლით: იყავ დიდებულ და დიდებულთ იყავ შევენება, ჩემის სამეფოს გვირგვინისა შენ ხარ დიდება!“ ვინ იყო იგი და რა იყო იმის სახელი? ის იყო შოთა, დიდი შოთა რუისთაველი!“ ვ. ორბელიანი სდგას რომანტულ და რეალურ პოეზიის შუა. არც დიდაქტური მოძღვრება უარჰყო, როგორც მოწმობენ ამას მისი ლექსები: „კაცი ის არის“, „გალია“ „ქალი ის არის“. მგოსნის დანიშნულება ვ. ორბელიანმა გამოჰხატა ლექსში „პოეტი“. მისი მოვალეობაა დაგვანახოს „დიდებულა ბუნება“, გამოგვიხატოს „ძველ დროთა გმირნი“, შეგვიყვანოს გლეხკაცის სახლშია, გვამხილოს ავი და სიზარმაცე. მოქალაქობრივს მიმართულებას ვ. ორბელიანის ქნარისას აცხოველებენ აგრედვე ლექსნი „გავჩნდით რისთვის“ და „დედოფალი“. ღვთის ქმნილი ქვეყნად იმიტომ არის მოსული, რომ განამტკიცოს ძმობა, ერთობა და სიყვარული, თვით „მშვენიერი არსება“, რომელსაც თვალეში ჩამზერს ვნებით დაბნედილი ქაბუკი მეფე, არაფრად მიიჩნევს ტახტზე ჯდომას და თანახმაა გახდეს დედოფალი ერისა, თუ მეფესთან ერთად განაგებს სამეფოს ერიც და ამ ერს დაუთმობს მისსავე შრომას და სიმდიდრეს, ქვრივ-ოხერს შეიწყნარებს, დავრდო მილს უფსკრულიდან აღმოახდენს და კეთილისთვის აღადგენს. ეს კაცთ-მოყვარეობით სავსე პოეტის მისწრაფებანი ჩაენერგა ჩვენს პოეტს სხვათა შორის შილლერისა და ჰიუგოს გავლენით. ზედ მოქმედება იქონია ვ. ჟუკოვსკიმაც, რომლის ლექსი „თითის ტოლა ბავშვი“ სთარგმნა ქართულად და რომლის წაბაძვით დასწერა „კიდევ შენს წინა“, რომანტულის ელფერით სავსე ლექსი.

ა. ხახანაშვილი.

ქ ი მ ი ა.

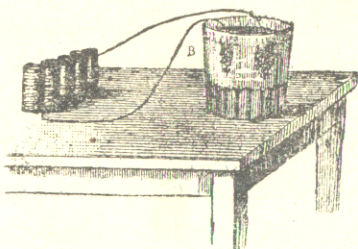
წყალი.

ელექტრონით განაწილება წყალისა. მოდით ვი-
ბაასოთ ახლა ყველასთვის ცნობილ ნივთიერე-
ბის, სახელდობრ წყლის შესახებ. განა საკვირ-
ველი არ არის, რომ ეს ანკარა, მკვირვალე
თხელადი შესდგება ორის გაზისაგან? უეჭველია
გეხსომებათ, ელექტრონის ბოძი, შემდგარი თით-
ბრისა და თუთიასაგან, რომლებს შუა იდო ძმარ-
ში დასველებული მაუდის ნაჭერი? მე, ასე გაკე-

თებული რამდენიმე ბოძი შევადრთე იმ აზრით, რომ ერთბა-
შად ვისარგებლებ შეერთებულის ძალით. ამ ბატარეის ორივე
მართულის ბოლოს ჩავდებ წყალიან დიდ ბადიაში. ბადიაში
წყალი ცოტათი დავამლაშე, რადგანაც ამ გარემოებაში ელექ-
ტრონი უფრო ჩქარა და კარგა გადავა. რამდენსამე წამს
შემდგე, ორივე მართულის ბოლოებზე ჩნდება გაზის ბუშტები
და ზევით მოდის. ერთის მართულის ბოლოს უფრო მეტი
ბუშტები დაასხდა, მეორისაზე. ორივე ბოლოებზე ამომხტარი

ბუშტები შეიცავს ორ გაზს: ჟან-
გმბადს და წყალმბადს. რომელ
ბოლოზედაც მეტი ბუშტებია,
იქ წყალმბადი იკრიფება, რო-
მელზედაც ნაკლები—იქ ჟანგ-
მბადი. შევაგროვოთ თითოეუ-
ლი გაზი ცალკ-ცალკე. ამისათვის
ვიღებ გძელ და წვრილ ჭიქებს;

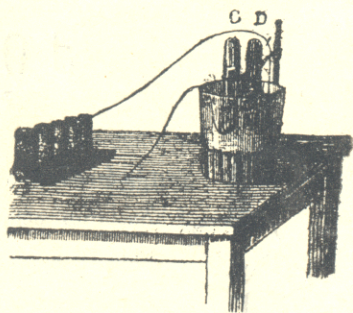

ერთს მათგანს ვავსებ წყალით, უცობ თითს და გადმობრუნე-

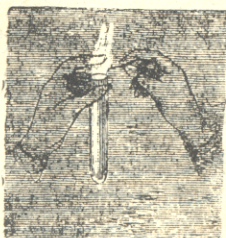

ქართული
საზოგადოებრივი
მეცნიერებათა
აკადემია

ბუღს ჩავდებ ბადიაში. ბადიაში ქიქას ვაშორებ თითს და ელექტროს ბოდის ერთი მართულის ბოლოს ვდებ შიგა. ესრე მოვექცევი მეორე ქიქასაც: იმაში მეორე მართულის ბოლოს ჩავდებ. ახლა ბუშტები აღის ქიქის ძირთან, აგდებს იქიდგან წყალს და იკრიფება ზევით. უცქირეთ, იმ ქიქაში, სადაც გროვდება წყალმბადი, ბუშტები ორჯელ მეტია, სანამ მეორე ქიქაში; მაშასადამე, წყალმბადს ორჯელ მეტს მივიღებთ ჟანგმბადზე. სწორედ რომ ვსთქვა, ჟანგმბადის ერთ ნაწილზე მოდის წყალმბადის ორი ნაწილი. ჟანგმბადი და წყალმბადი წყლის განაწილებით, მივიღეთ. უფრო ღონიერი ელექტროს ბატარეა რომ გვექონოდა, რაც ბადიაში წყალია გავანაწილებდით მის შემადგენელ გაზებად. ეს რომ გვექნა, მივიღებდით, 1,210 ამ ბადიის ტოლა წყალმბადს და 520 ბადია ჟანგმბადს.

წყალმბადი. სანამ მე ვლაპარაკობდი, ქიქებში გაზები ბლომად მოგროვებულა. წყალმბადის ქიქა თითქმის სავსეა. ამოვიღებ ამ ქიქას და ღია პირს დაუცობ თითს. მერე გადმოვადრუნებ, ისე რომ პირი ძირს მოუვა. მიხა, გაჰკარი წუმწუმა. მაგრამ მოიცა, სჯობიან ბნელ ოთახში წავიდეთ. აი, ახლა მიუახლოვებ ანთებულ წუმწუმას ქვეითა პირს და თითს ვიღებ. ტკაც! გაიღო სუსტი ტკაცუნის მშვენიერმა, ნაზმა, ცის-

ფერმა აღმა. ეს აღი იმდენად სუსტია, რომ განათებულ ოთახში ვერც-კი დავინახავდით. წყალმბადი, როგორც ხედავთ, მნთებარე გაზია. პატარა ქიქის ბადლადა, დიდი ჭურჭელი რომ გვექონოდა, ნამდვილი აფეთქება მოხდებოდა. საბედნიეროდ,

ჰაერში წყალმბადი არ არის, თორემ ყოველ წუმწუმის ანთებში
 დროს, ერთი უბედურება დატრიალდებოდა. კარგად დაიხსომეთ,
 წყალმბადს მხოლოდ მაშინ შეუძლიან იფეთქოს, როდესაც
 ჰაერთან არის შეერთებული. წყალმბადი წმინდათ რომ შევაგ-
 როვოთ, უჰაეროთ, და ნელ-ნელა გამოუშვათ კიქიდგან,
 დაინახავთ ფერმკრთალ, ცისფერ ალს, რომელიც დიდს სი-
 ხოვლეს მოჰყენს გარშემო. არაფითარი აფეთქება მაშინ არ
 მოხდება. ქვანახშირის მალაროებში ხშირად ხდება საშინელი
 აფეთქება; ეს იმ დროს, როდესაც მალაროში ბლომად გროვ-
 დება ჯაობის გაზი, წყალმბადის ღვიძლი ძმა. ჯაობის გაზი
 ამოდის ქვანახშირის საწყობებიდან. მალაროებში დიდი სიფ-
 თხილვე სჭირს კაცს. წუმწუმის ანთება აკრძალულია, მუშაო-
 ბის დროს ხმარობენ შესაფერად მოწყობილ სანათს. სანათს
 ყოველმხრივ ახვევია ბადის მზგავსი, ხშირად ქსოვილი ქსელი,
 ისე რომ ალი კარგად ველარ გამოდის. ჯაობის გაზი რთული
 ნივთიერებაა. მისი უმთავრესი შემადგენელი ნაწილი არის
 წყალმბადი. ამას გარდა გაზში იმყოფება კიდევ ნახშირი. რო-
 გორც ჰხედავთ, წყალმბადი ნახშირთან შეერთებაშიაც ინარ-
 ჩუნებს ზოგიერთ თვისებას. მნათობი გაზი, რომელიც ანათებს
 ქალაქის ქუჩებს, თითქმის იგივეა, რაც ჯაობის გაზი. ამ გაზს
 იძენენ ქვანახშირისაგან, ხისგან და სხვა მნთებარე ნივთიერე-
 ბისგან. აიღეთ კვარი და გაახურეთ სანათის ალზე, კვარი ჯერ
 ბოლვას დაიწყებს, მერე კი უცბად იფეთქებს, მაგრამ თვითონ
 კვარი კი არ იფეთქავს, იფეთქავს ალი, რომელიც გაჩნდება
 კვარის ზევით, იფეთქავს ის გაზი, რომელიც სიციხოვლის გავ-
 ლენით, გამოდის კვარიდან. აი, ესე იძენენ მნათობ გაზს,
 მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ თვითონ სანათიც და კვარიც
 იმყოფება დახურულ ქურკლებში. გაზს აგროვებენ წყლის დიდ
 ვედროებში. რომლებიც წყალზედ არის დამხობილი. ვედროები
 დგან გაზი მილებით გაჰყავთ თარნებში მილის ბოლოში გაკეთე-
 ბულია პატარა საცობი. როცა ანთების დრო მოვა, ამ საცობს
 მოუშვებენ და ანთებენ იქიდგან მონადენ გაზის ნაკადს. სუფ-

თა მნათობი გაზი აუფეთქებლივ ანთია, მაგრამ თუ იმ ქელში, სადაც მოთავსებულია გაზი, შევიდა ჰაერი, მაშინ დიდი უბედურობა დატრიალდება. ალი შევა ვედროში, აანთებს მთლად გაზს და ამის გამო მოხდება საშინელი აფეთქება, ისეთი მძლავრი, რომ მიღეწ-მოღეწავს, არა თუ მარტო ვედროს, არამედ იმ შენობასაც კი, რომელშიაც აუზი იმყოფება. წყალმზადს კიდევ ერთი შესანიშნავი თვისება აქვს: გასაკვირვლად სუმბუქია. 14-ჯერ სუმბუქია ჰაერზე. ე. ი. იმის სისქე 14-ჯერ ნაკლებია ჰაერის სისქეზე. ამიტომაც წყალმზადით ჰბერავენ ჰაერის ბურთებს, მაგრამ რადგანაც ამ გაზის შექმნა ძვირად ჯდება, ხშირად ჰაერის ბურთს ავსებენ მნათობ გაზით. მართალია, ეს გაზი წყალმზადზე სქელია, მაგრამ მაინც ჰაერზე სამჯერ სუმბუქია. რასაკვირველია, ერთი წონა სიმძიმის ასაწევად ჰაერის ბურთი, გაბერილი მნათობ გაზით, უნდა გაცილებით დიდი იყვეს, წყალმზადით სავსე ბურთზე.

ჟანგმზადი. კმარა ჯერ-ჯერობით, რაც წყალმზადზე ვიბა-ასეთ. ავილოთ ჟანგმზადიანი ჭიქა. ჟანგმზადი ჰაერივით და წყალმზადივით უფერო გაზია. ამ გაზს არავითარი სუნი არა აქვს. ბლომად რომ მქონდეს, მოგცემდით სასუნებლად და დარწმუნდებოდით, რომ მართალს ვამბობ, მაგრამ ახლა ცოტა მაქვს გაზი და ამიტომ უნდა გაუფთხილდეთ. ამ საათში მოვაწყობ ცდას, რომელიც დაგვანახვებს ჟანგზადის უმთავრეს თვისებას.

— სიკო, გაჰკარი წუმწუმა. კარგი, ახლა გააქრე და მომეცი, ჩქარა, სანამ თავი კიდევ ბეჭუტავს. თითქმის ჩამქრალ წუმწუმას ვლებ ჟანგზადიან ჭიქაში. შეხედეთ, წუმწუმა ხელახლავ აინთო. აი, რის მომქმედია ჟანგზადი. გააძლიერა, გააცოცხლა მიმქრალი ალი. ჟანგმზადი, როგორც ქიმიკოსები ამბობენ, ნთებას მხარს უჭერს, შველის. ჟანგმზადი ჰაერშიაც არის. მის წყალობით ანთია სანათი, ბუხარი, ღუმელი, უამ-გაზოთ არც ცეცხლი, არც სინათლე არ გვექნებოდა და, რაც ყველაზე უმთავრესია, უჟანგმზადოთ არ შეიძლებოდა სიცოცხლე, რადგანაც ჩვენ და ყველა ცოცხალი არსება განუწყვეტლივ

ვისუნთქავთ ჟანგმბადს. მაგრამ ამაზე შემდეგ გეტყვით. ხელაგონი, რა დიდი განსხვავებაა წყალმბადსა და ჟანგმბადს შუა: წყალმბადი თვით ინთება, მაგრამ ნთებას, წვას არ შველის. მბჟუტავ წუმწუმისგან თვითონ აინთებოდა, მაგრამ წუმწუმას ველარ აანთებდა. ჟანგმბადი, პირიქით, — აანთებს ბჟუტავ წუმწუმას, თვითონ კი არ აინთება. წყალმბადი მნთებარე ნივთიერებაა, ჟანგმბადი კი დამწველი ანუ ასანთები. ბევრი მნთებარე ნივთიერება იცით: ხე, ნახშირი, ზეთი, სპირტი, ნავთი. ყველა ეს ანთია იმ გარემოების წყალობით, რომ ჰაერში არის ჟანგმბადი. როდესაც ნივთიერებანი ანთია, იწვის, ჰერს ართმევენ ჟანგმბადს და უერთდებიან ამ გაზს. მნთებარე ნივთიერება თავისთავად არ ინთება. უთუოდ უნდა ავანთოთ, ე. ი. მისი ტემპერატურა უმაღლეს წერტილამდის უნდა ავიყვანოთ, მხოლოდ მაშინ ჟანგმბადი აანთებს მნთებარე ნივთიერებას; თუ რომ კვარის ერთმა ბოლომ იწყო წვა, ცეცხლის სითბო გადავა მახლობელ წერტილზე და იმდენად გაახურებს, რომ ჟანგმბადი აანთებს.

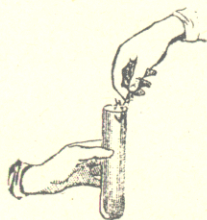
წყლის შედგენა.

— გაიგეთ? ჰოო? მაშ, კარგი. აი, კოტეს დიდი ხანია თითი აუშვერია. რა გინდა მკითხო?

— თქვენა სთქვით, რომ წყალმბადი თვით ინთებო, მერე დაუმატეთ, ჟანგმბადი კი ანთებსო. მაშასადამე, ჟანგმბადი ანთებს წყალმბადს?

— სწორედ ეგრეც არის. ჰაერში რომ ჟანგმბადი არ იყოს, ჩვენ წყალმბადის ანთებას ვერას გზით ვერ მოვახერხებდით. გინდაც რომ ანთებული კვარი ისე შევდოთ წყალმბადიან ქიქაში, რომ გაზი არ აინთოს, სანამ კვარს შევდებთ ქიქაში, კიდევ გაჰქრება, რადგანაც ჟანგმბადი დააკლდება.

— მე მაგას არ გეკითხებით. რა მივიღეთ წყალმბადისგან, ის ხომ სრულიად არ დაიკარგა? — მართლაც ეგ კითხვა საფუძვლიანი

და ბრძნული ამოცანაა. ვეცადოთ და ავხსნათ. რადგანაც წყალმბადი იწვის, უერთდება ჟანგმბადს, სწორედ ისე, როგორც გოგირდი შეუერთდა რკინას. ჩვენს ცდაში, შეერთების შემდეგ აღარც რკინა და აღარც გოგირდი არ დაგვრჩა; მათ მაგიერ მივიღეთ გოგირდის რკინა; სწორედ ესე, ჟანგმბადის და წყალმბადის შეერთების შემდეგ, აღარც ერთი და აღარც მეორე აღარ იქნება. რას მივიღებთ მათ ბაღლად? აბა, ვინ იცის? ეტყობა, — არავინ. ჩვენ ხომ წყალი გავანაწილეთ ჟანგმბადსა და წყალმბადზე. ახლა რომ ეს ორი ნაწილი ისევ შევადერთოთ, მივიღებთ... ჰოო, მიხვდით განა, რომ ყვირით „წყალს“. რასაკვირველია, წყალს. უნდა მიაჩვიოთ გონება მსჯელობას. წყლის მისაღებად უნდა უთუოდ ავანთოთ, დავწვათ წყალმბადი, და რადგანაც ყველა ის ნივთიერებანი, რომლებსაც ჩვენ ვანთებთ, შეიცავენ წყალმბადს, ამიტომაც იმათის დაწვით უსათუოდ მივიღებთ წყალს. აი, ვანთებ სანათში მღვარ სპირტს და სანათის ზემოდ დავიჭერ ცივ მათლაფას. მათლაფას დაასხდნენ წვეთები. ეს წვეთები გამოხდილ სპირტს კი არ შეიცავს: მათში სდგას უბრალო წყალი, რომელიც მივიღეთ სპირტში მყოფ წყალმბადის დაწვით. სპირტი რთული ნივთიერებაა. ახლა ხომ გესმით, რათ დაარქვეს წყლის ერთ შემადგენელ გაზს წყალმბადი? დაწვის დროს ის აჩენს ანუ ჰბადავს წყალს. მაშ, ესე. ვიპოვეთ წყლის შენადგენი ორის საშუალებით. პირველი: წყალი, ელექტროს საშუალებით, გავანაწილეთ ორ გაზად, მივიღეთ ჟანგმბადი და წყალმბადი; ამასთან წყალმბადი ორჯელ მეტი აღმოჩნდა ჟანგმბადზე. მეორე: ხელახლავ შევადგინეთ წყალი ისეთის ნივთიერების დაწვით, რომელიც შეიცავს წყალმბადს. ცდაში სპირტი დავწვით. პირველ საშუალებას, განაწილებას, ქიმიში ანალიზს უწოდებენ. მეორე საშუალებას, შედგენას, უწოდებენ სინტეზს. ეს სიტყვები ბერძნულ ენიდგან არის აღებული. ქართულადაც მათი მნიშვნელობა შემდეგია: „ანალიზი“ — განაწილება; სინტეზი — შედგენა. ეს სიტყვები წიგნშიაც შეგხვდებათ.

დაუბრუნდეთ ისევ წყალს. თუ რომ ბოთლის ორ მესამედს გავევსებთ წყალმბადით, დანარჩენ ერთ მესამედს—ქანგმბადით, აურევთ და ანარევის მიუახლოვებთ ანთებულ სანთელს, ბოთლში აფეთქება მოხდება. არც ერთი გაზი აღარ დარჩება; მათ მაგიერ ბოთლში გაჩნდება წყალი. ახლა, რა იქნება, რომ წყალმბადი ორჯელ მეტი კი არა, სამჯერ მეტი ავიღოთ ქანგმბადზე? ე. ი. ბოთლის სამ მეოთხედს დავიჭერ წყალმბადით, ერთ მეოთხედს კი—ქანგმბადით. როგორა ფიქრობ, ანდრო?

— წყალმბადი მეტი მოვა და ამიტომ ეს მეტი ნაწილი უცვლელად დარჩება.

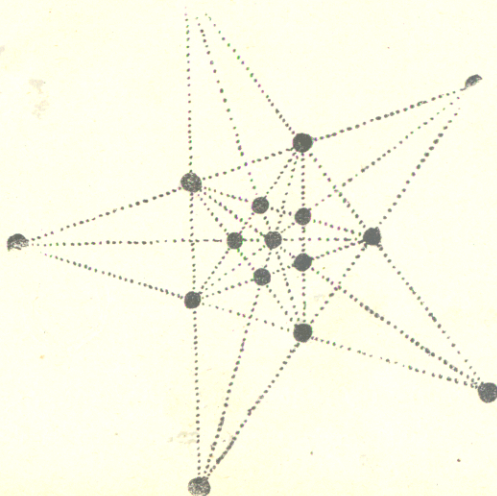
— რამდენი დარჩება უცვლელად?

— ბოთლის მეოთხედი. რადგანაც ქანგმბადის ერთ მეოთხედ ნაწილზე უნდა წყალმბადს ორი მეოთხედი აგველო, ჩვენ კი სამი მეოთხედი ავიღეთ, სწორედ ეს მესამე მეოთხედი ნაწილი წყალმბადისა დარჩება უცვლელად.

— ძალიან კარგი. აგრედვე, თუ ქანგმბადს იმაზე მეტს ავიღებთ, რამდენიც საჭიროა, ზედმეტი ნაწილი უცვლელად დარჩება. ერთის სიტყვით, წყალი არის ქანგმბადის და წყალმბადის შენაერთი, მხოლოდ ეს ორი გაზი განსაზღვრულ რაოდენობით უნდა ავიღოთ.

ნ. ლომაური.

(შემდეგი იქნება)

რ ე ბ უ ს ი

(წარმოდგენილი დ. კარბელაშვილის მიერ).

კიობხა

ა ზ

თ

მტრელის ბარტყს
რა ჰქვიან?

ა

მთიელი კაცი

ჩლონგის
მოწინააღმდეგე

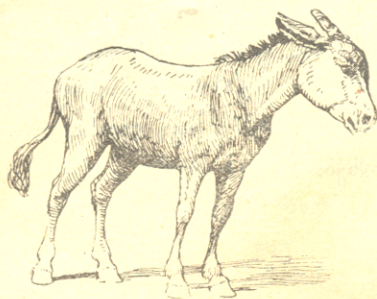
თ

ჩეხის რეფორ-
მატორი მე-XV
საუკ. დასაწყისს

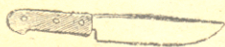
მ (უარი), თ

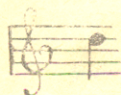
ს
თ

ს

”

პირ მომტრეული
საქრელი იარაღი

”

”

მე-3 №-ში მოთავსებულ რეზუსის აღსნა:

აზნაურობა მიყვარდა, თოხი გამოგვარ ახოსა, აქეთ-იქით
ვიყურები, არაფინ დამინახოსა.